

Teamgids Meertaligheid po

WIJZER IN HET CURRICULUM

/ Verantwoording

©2025 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteurs:

Inge Jansen, Liesbeth Pennewaard

Met dank aan: Annelijn Beltman (KC De Werf in Arnhem) en Myrthe de Jong (OBS De Kleine Dichter in Utrecht) en dank aan de geraadpleegde experts Catherine van Beuningen, Femke Danse, Ankie van Eerd, Frederike Groothoff, Hilde Heyde, Gerjanne van Kalkijk, Nynke Ongena, Wia Rijpkema, Svetlana van Schilfgaarde.

Informatie

SLO
Postbus 502, 3800 AM Amersfoort
Telefoon (033) 4840 840
Internet: www.slo.nl
E-mail: info@slo.nl

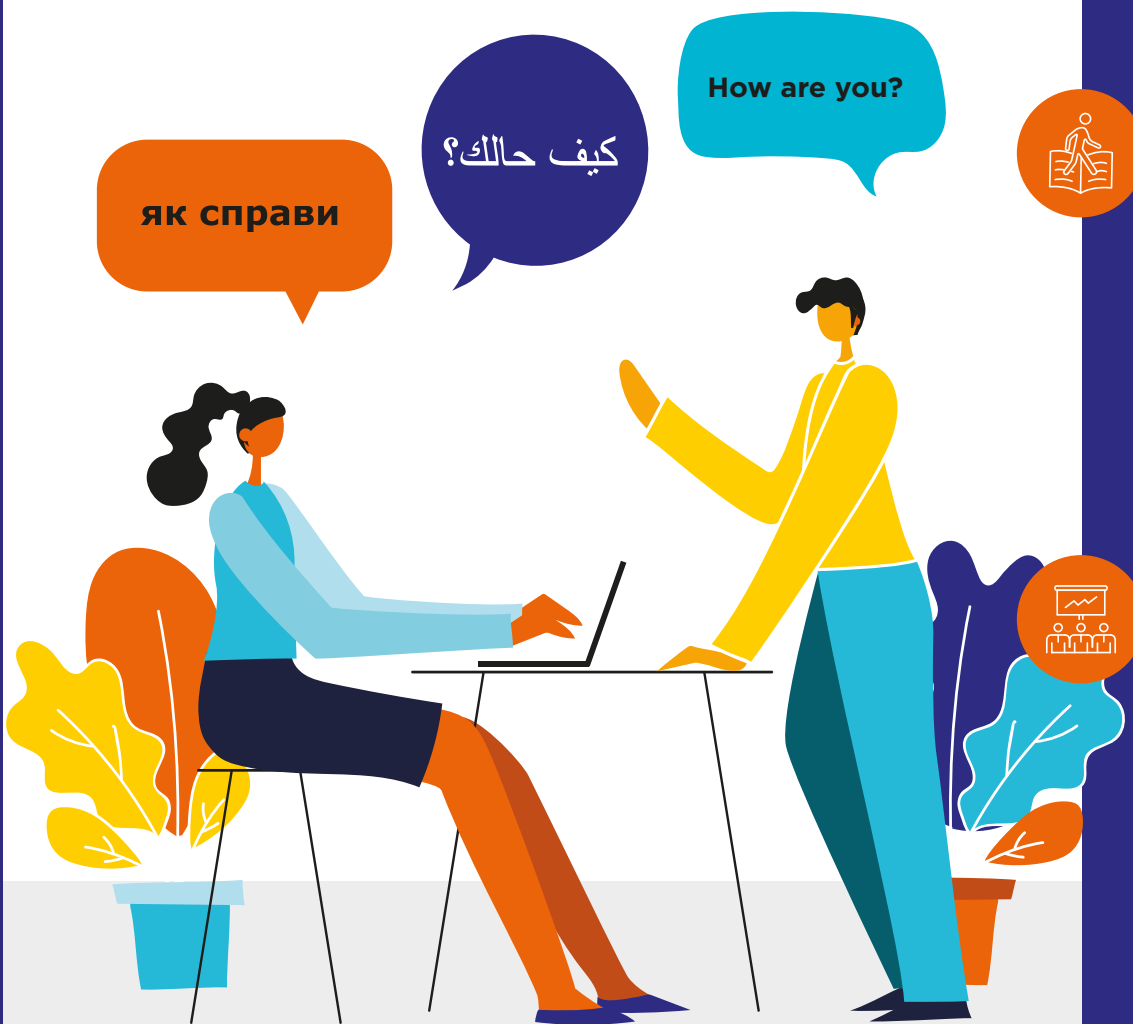
AN

1.8050.828

/ Toelichting Teamgids

Als je de Teamgids Meertaligheid hebt geopend, wil je graag met je collega's kennis en inzicht opdoen over hoe je meertaligheid een plek geeft in je onderwijs. Met deze Teamgids ontstaat positieve aandacht voor meertaligheid op school, ook buiten het team.

Waarom zou je aan de slag gaan met de Teamgids?

1. Je werkt op school samen met je team op je eigen tempo.
2. Je hebt er geen externe partijen bij nodig, de agenda reikt alles aan.
3. Het is praktisch en je gaat meteen aan de slag. Tussen bijeenkomsten door onderzoek je iets in je eigen praktijk of probeer je iets uit.
4. Het proces is gericht op veel delen, ontwikkelen en uitproberen: een manier van werken die bijdraagt aan duurzame onderwijsontwikkeling.

Er is tijdens de bijeenkomsten geen externe begeleider aanwezig. Maar geen zorgen, dat is ook niet nodig. Alles wat je nodig hebt om het proces goed te kunnen doorlopen, is de agenda met bijbehorende materialen en iemand die de agenda bewaakt.

Wat doet de agendabewaker

Deze persoon organiseert vier bijeenkomsten van anderhalf tot twee uur, bereidt elke bijeenkomst voor en zorgt dat alles daadwerkelijk gebeurt wat op de agenda staat. De agenda's zijn zo beschreven zodat iedereen kan meelesen.

Ben jij de agendabewaker? Dan zorg je dat:

- elk teamlid een uitdraai van de hele agenda van de bijeenkomst heeft, zodat ze kunnen meelesen;
- alle bijlagen van de bijeenkomst bij de hand zijn zoals beschreven;
- alle links zijn gecheckt;
- alles wat op de agenda staat aan bod komt.

Wat verwachten we van het team?

Je bent als team samen verantwoordelijk voor het doorlopen van het proces en de opbrengsten ervan. Zo zorg je er samen voor dat jullie na afloop een goed beeld hebben van de meerwaarde en mogelijkheden van meertaligheid in je lespraktijk. Alle bijdragen zijn waardevol.

Mocht een link in deze teamgids niet werken, check dan de QR-code.

/ Bijeenkomst 1

/ Bijeenkomst 1

Vandaag, in bijeenkomst 1, kom je in aanraking met verschillende talen en de context van talen.

1. Meertaligheid verkennen

How are you?

كيف حالك؟

як справи

2. Talenpaspoort maken

Frans

Duits

Engels

3. Tijd om de beschrijving aan te passen
Optioneel

4. Klaar voor een test?

5. Praktijkopdracht voorbereiden

6. Kun je er geen genoeg van krijgen?

De eerste bijeenkomst

Iedereen komt in zijn leven in aanraking met meerdere talen en taalvariëteiten en iedere context is anders. Je bekijkt als team wat meertaligheid voor jou en je school betekent en hoe je dat in je lespraktijk vormgeeft. We vragen je dan ook regelmatig om even in de luchtballon te stappen, om te ontdekken wat meertaligheid op schoolniveau voor je curriculum betekent.

Als je al aandacht geeft aan meertaligheid, deel dat gaandeweg gerust met je team, maar neem vooral de tijd om al het nieuwe te ontdekken!

We beloven je, dat je na afloop anders kijkt naar je leerlingen en al hun talen. Je ontdekt dat zij zich beter kunnen ontwikkelen als ze ook op school hun meertaligheid mogen inzetten.

Nog even voor we beginnen: het doel van deze eerste bijeenkomst is het verkennen van het begrip meertaligheid, ontdekken hoe meertalig je zelf bent, hoe meertalig je leerlingen zijn en wat het belang is van positieve aandacht voor meertaligheid.

Tip

Ben je benieuwd wanneer de uitspraken uit opdracht 1 zijn gedaan? Ga in *bijlage 1* met je muis op het bordje staan naast de naam.

1. Meertaligheid verkennen

Dan nu de eerste belangrijke vraag. Wat is meertaligheid eigenlijk?

Er wordt veel geschreven en gesproken over meertaligheid. In *bijlage 1* vind je een overzicht van uitspraken. De agendabewaker heeft voor iedereen een set kaartjes met de uitspraken geprint en laten uitknippen. Pak het als volgt aan:

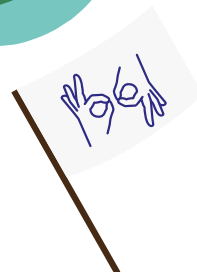
- Lees voor jezelf de uitspraken en maak een top drie van de uitspraken die passen bij hoe jij denkt over meertaligheid.
- Leg de uitkomsten naast elkaar en bespreek ze met het team.
- Stel nu samen een nieuwe rangorde vast van alle individueel gekozen uitspraken.
- Formuleer op basis van het gevoerde gesprek met elkaar een eerste omschrijving van meertaligheid en typ deze in het document Teambeelden - *bijlage 2*. Deze voorlopige omschrijving ga je in de loop van deze en volgende bijeenkomsten bijstellen. Het gaat niet om goed of fout, maar om wat je als team belangrijk vindt.

Sla het document Teambeelden op en vul het tijdens elke bijeenkomst aan. Zo bouw je aan je gezamenlijke teambeelden over meertaligheid, die als stip op de horizon dienen.

How are you?

як справи

كيف حالك؟

30
min.

2. Talenpaspoort maken

Nu je hebt omschreven wat meertaligheid is, is het aardig om te bekijken hoe meertalig je zelf bent. Je gaat een talenpaspoort maken. Dat maakt zichtbaar welke talen je wanneer, in welke situaties en met welke mensen gebruikt. De agendabewaker heeft een talenpaspoort - *bijlage 3* - voor ieder van jullie gekopieerd en een doos kleurenpotloden gehaald. Je ziet in het talenpaspoort drie poppetjes staan. Dat ben jij in verschillende fases in je leven. Hieronder lees je de stappen om tot een talenpaspoort te komen.

Stap 1 Welke talen gebruik je?

Achterhaal bij jezelf wanneer je welke talen gebruikt hebt in verschillende fases in je leven. Welke talen en dialecten spreek je, in welke talen lees je? In welke talen kijk je films, series? In welke talen droom je? Welke talen gebruik je in het buitenland? Wat is je associatie met de taal? Bedenk welke kleur je aan welke taal geeft. Denk zo breed mogelijk.

Stap 2 Kies een taal

Geef elke taal in een andere kleur een plek in de drie poppetjes in je talenpaspoort. Voel je vrij om het weer te geven, zoals je het zelf ervaart.

Stap 3 Wat valt op?

Schrijf een woord of zin op die jouw figuren typeert. Schrijf in een woord of zin op wat jou opvalt aan je talenpaspoort.

Stap 4 Presenteer je talenpaspoort

Hang de talenpaspoorten naast elkaar aan de muur. Licht om de beurt je talenpaspoort toe.

Tip

Hang de talenpaspoorten en op in de docentenkamer, dat lokt vragen en verhalen uit. Zo ontstaat het gesprek over meertaligheid ook buiten het team.

10
min.

3. Tijd om de beschrijving aan te passen - optioneel

Nu je de verhalen van collega's hebt gehoord, wil je als team wellicht de omschrijving van meertaligheid aanpassen. Dat kan in het document Teambeelden. En we hebben nog een aanvullende vraag: hoe meertalig is het team?

Volgens ons denk je na deze opdracht al aan je leerlingen. Hoe meertalig zijn jouw leerlingen eigenlijk? Aan het einde van deze bijeenkomst kies je een activiteit waarmee je dat gaat onderzoeken. Maar voordat we de leerlingen gaan bevragen, geven we je nog wat achtergrondinformatie over meertaligheid, zodat je goed voorbereid het gesprek met je leerlingen kunt voeren.

15
min.

3. Klaar voor een test?

Even een quiz, waarmee je je kennis verder verdiept. Doe de quiz *waar of niet waar* samen of eerst individueel. Misschien is een wedstrijd leuk. Geef dan iedereen per goed antwoord een punt. Bedenk wel of je dat wilt, want de winnaar wordt dan als expert gezien! Je kunt ook gaan voor het groepsresultaat.

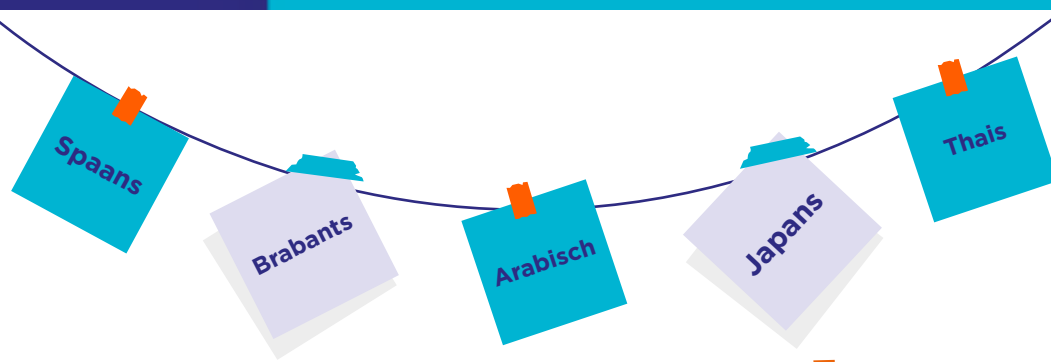
De gebruikte wetenschappelijke bronnen vind je bij de antwoorden.

Wil je als team de omschrijving van meertaligheid aanpassen op basis van de waar-/niet waar-quiz? Dat kan in het document Teambeelden in - *bijlage 2*. En we stellen nog een vraag. Wat is voor je team het belang van positieve aandacht voor meertaligheid op school?

Je zult elkaar ondertussen vragen hebben gesteld die je nog niet kunt beantwoorden. We vragen je deze te parkeren op de parkeerplaats - *bijlage 4*.

Kun je ze aan het einde van de Teamgids nog niet beantwoorden?

10 min.

5. Praktijkopdracht voorbereiden

In deze bijeenkomst hebben jullie het begrip meertaligheid met elkaar verkend. Voor de volgende bijeenkomst kies je één van de twee praktische opdrachten, waarmee je in de praktijk verkent hoe je positieve aandacht geeft aan meertaligheid.

Tip

Stimuleer elkaar om resultaten van de praktijkopdrachten op te hangen in de klas of in de school. Zo laat je zien dat alle talen welkom zijn op school.

Kies één van de volgende twee praktische opdrachten - *bijlage 5*.

1. Maak een talenpaspoort met je leerlingen. Gebruik hiervoor de opdracht die je zelf hebt gedaan, of een variant.
2. Voer een klassengesprek op basis van een woordwolk, waarin je de thuistalen van je leerlingen en de rol van de talen in hun leven inventariseert.

Wil je een overzicht van de talen in je klas? Op basis van het talenpaspoort of het klassengesprek kun je een klassenbeeld maken. Zie deze uitleg met voorbeeld. Wat valt je op?

Bespreek met elkaar wie welke activiteit kiest, waar je op focust en met welk doel. Schrijf dit op in je eigen plan van aanpak - *bijlage 6*. Geef je zelf geen les? Bespreek dan met een collega wanneer je komt observeren. Neem de opbrengsten en observaties mee naar de tweede bijeenkomst. We starten dan met een terugblik.

5 min.

6. Kun je er geen genoeg van krijgen?

Elke bijeenkomst eindigt met kijk-, luister- en leesvoer. Dat reiken we aan voor degenen die tussen de bijeenkomsten door zich nog meer willen verdiepen in meertaligheid. Hier komen we tijdens de volgende bijeenkomsten niet op terug.

Tip

Lees, hoor of zie je iets interessants?
Deel het met je collega's!

Om te kijken

Klokhuisaflevering over tweetaligheid.

Om te luisteren

Podcast van Sharon Unsworth, taalwetenschapper aan de Radboud Universiteit, over allerlei onderwerpen rondom meertaligheid.

Om te lezen

Het artikel *Meertaligheid: brug naar gelijke kansen*. van Nuffic.

Er is ontzettend veel
interessants te vinden
over het onderwerp
meertaligheid!

/ Overzicht voor de agendabewaker

Bewaak jij de agenda?

Dan ben jij de persoon die de bijeenkomsten uitvoert zoals de agenda aangeeft. Verder zorg je dat:

- je de bijeenkomsten organiseert met voldoende tijd ertussen om de praktijkopdracht uit te voeren;
- elk teamlid een uitdraai heeft van de agenda van de bijeenkomst;
- alle bijlagen van de agenda bij de hand zijn tijdens de bijeenkomst zoals beschreven;
- links even zijn gecheckt;
- je de agenda voorleest tijdens de bijeenkomst.

Je staat er niet alleen voor. Je bent als team samen verantwoordelijk voor het doorlopen van het proces en de opbrengsten ervan. Zo zorg je er samen voor dat jullie na afloop een goed beeld hebben van de meerwaarde en mogelijkheden van meertaligheid in je lespraktijk.

Agendapunten bijeenkomst 1	Duur	Doel	Bijlage
Welkom		Iedereen ontvangt de agenda	De agenda zonder bijlagen
1. Meertaligheid verkennen	 25 min.	Inzicht in de term meertaligheid en een gemeenschappelijke taal ontwikkelen	<i>Bijlage 1:</i> 1 x printen pp en de kaartjes uitknippen <i>Bijlage 2:</i> document Teambeelden digitaal bijhouden
2. Talenpaspoort maken	 30 min.	Inzicht in de eigen meertaligheid en die van het team	<i>Bijlage 3:</i> 1 x printen pp
3. Tijd om beschrijving aan te passen	 10 min.	Werkdefinitie van meertaligheid aanpassen	Document Teambeelden
4. Klaar voor een test?	 15 min.	Inzicht in het belang van meertaligheid	PowerPoint + <i>Bijlage 4:</i> 1x printen op A3-formaat
5. Praktijkopdracht	 10 min.	Vorbereiden van de praktijkopdracht	<i>Bijlage 5:</i> 1 x printen pp <i>Bijlage 6:</i> 1 x printen pp
6. Kijk-, luister-, en leesvoer	 5 min.	Kijken, luisteren en lezen ter verdieping	Zie links in de agenda

/ Bijeenkomst 2

/ Bijeenkomst 2

Meertaligheid verdiepen

Voordat we terugkoppelen, vertellen we eerst even iets over het doel van deze bijeenkomst. Je maakt kennis met vier kenniscomponenten rondom meertaligheid. We maken ze direct toepasbaar voor in de praktijk, zodat je er gelijk mee aan de slag kunt.

Met deze activiteiten leer je leerlingen open staan voor andere talen. Je maakt ze nieuwsgierig en leert ze andere talen en culturen op school waarderen.

30
min.

1. Delen

Zoals gezegd, we gaan terugkoppelen. Hoe ging de praktijkopdracht? Iedereen beantwoordt om de beurt de vier vragen van het plan van aanpak:

1. Wat ging goed?
2. Waar liep ik tegenaan?
3. Welke tips heb ik voor mijn collega's?
4. Wie heeft er tips voor mij?

Nog even een vraag voor iedereen: is de opdracht ook geschikt voor andere leerjaren? Zijn er dan wellicht aanpassingen nodig? Stap hiervoor even in de luchtballon.

10
min.

2. Even terugkijken

We gaan terug naar je document Teambeelden over meertaligheid. Wil je uitspraken aanpassen op basis van wat je hebt ervaren en geleerd? Is er iets veranderd in je gedachten over het belang van meertaligheid op school? En beantwoord samen vraag 3: hebben de praktijkervaringen nog nieuwe inzichten opgeleverd die je als team wilt vasthouden?

We geven je ook nog vraag 4 om samen te beantwoorden: Hoe meertalig zijn de leerlingen van je school? Welke talen ben je tegengekomen?

Is alles verwerkt? Dan gaan we nu eerst meer leren over meertaligheid en hoe je er in de klas aan kunt werken.

Onze leerlingen
spreken meer
talen dan we
dachten.

Tip

Verzamel de uitgetroefde opdrachten in een digitale opdrachtenbank, dan heb je ze altijd bij de hand en kun je je collega's inspireren. En welk leerlingenproduct hang je op in de koffiehoeke?

60 min.

3. Klaar voor de volgende stap?

Tijd voor kennis. We verkennen vier verschillende manieren waarop je aandacht kunt besteden aan meertaligheid in de klas. Dit zal je zeker inspireren.

Manier 1 Taalvariatie binnen een taal

Lees de tekst van *bijlage 7* voor. Hierin krijg je twee leeractiviteiten aangereikt.

Hieronder hebben we nog meer voorbeelden van leeractiviteiten. Welke spreekt je het meest aan om te doen met je leerlingen? Lees ze samen en noteer je keuze bij de praktijkopdracht – agendapunt 5 - en noteer ook je leerdoel. Dit kan verschillen per leerjaar. Vandaar dat we je vragen dit zelf te bedenken.

Zo verzamel je gaandeweg ideeën voor praktijkopdrachten.

1. Waar komen deze mensen vandaan?

Laat geluidsfragmentjes horen: waar komen de mensen vandaan?

2. Dialecten op een rij

Zet met je leerlingen wat regionale en/of landelijke dialecten naast elkaar. Welke woorden (her)kennen de leerlingen?

3. Straattaal

Verken met je leerlingen straattaal en welke woorden ze daarin kennen.

4. Rap

Schrijf samen een rap in een door de leerlingen gekozen taalvariatie.

5. Woorden verzamelen

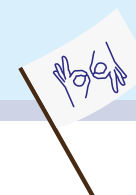
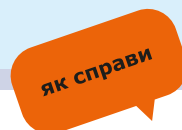
Neem tien woorden en kijk samen met je leerlingen hoeveel variaties je kunt bedenken of vinden.

6. Voorlezen in dialect

Lees voor in een dialect, of luister naar iemand die voorleest als je het zelf niet beheerst.

7. Dialectspreker

Nodig een dialectspreker uit: welke waarde heeft dialect voor hen?

Manier 2 Talen over heel de wereld

Lees de tekst voor – *bijlage 8*. Je krijgt hierin twee voorbeelden van leeractiviteiten:

1. Talen zichtbaar maken op een wereldkaart

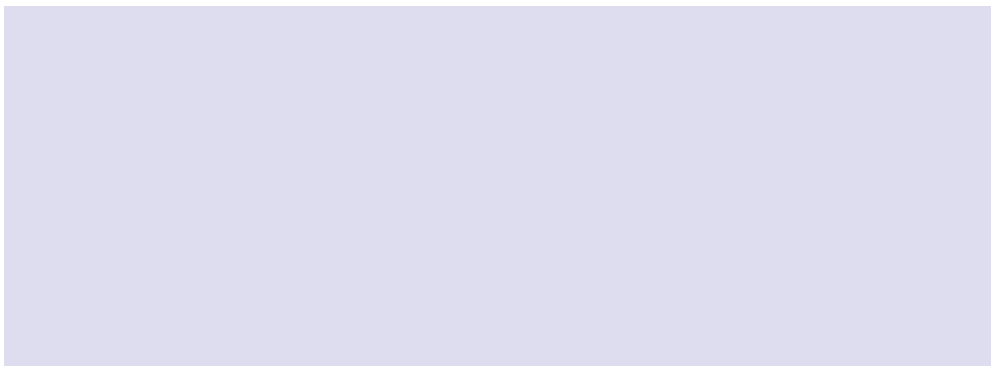
Inventariseer de verschillende talen uit de klas. Laat op een wereldkaart zien hoe de verschillende talen over de wereld zijn verspreid.

2. Breng alle thuistalen van de leerlingen in kaart

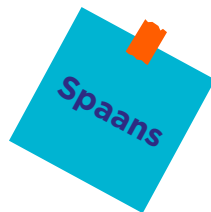
Laat leerlingen een kaart maken van het land waar hun thuistaal vandaan komt, met:

- de vlag
- de naam van de taal
- een afgesproken woord in de taal
- het woord dat ze het mooist vinden
- de namen van de leerlingen die uit dat land komen

3. Of heb je een mooi eigen idee:

Neem één van de drie op onder agendapunt 5 en beschrijf het leerdoel.

Manier 3 Metalinguïstisch bewustzijn – zelf aan de slag

Lees de tekst voor – *bijlage 8*. Je krijgt hierin twee voorbeelden van leeractiviteiten:

Metalinguïstisch bewustzijn bevordert je door talen en variëteiten met elkaar te vergelijken. Je kijkt naar verschillen en overeenkomsten. Dit helpt leerlingen inzien hoe hun thuistaal in elkaar zit en het helpt hen bij het leren van een nieuwe taal.

Je vindt voorbeelden van leeractiviteiten in *bijlage 9*. Lees ze even door en kies er een om nu samen uit te voeren. Welke van de drie is het geworden? Wil je deze ook in de les uitproberen? Noteer deze activiteit onder agendapunt 5 met het leerdoel.

Manier 4 Meertalig bewustzijn – interview

Lees het interview met Inge Jansen voor – *bijlage 10*. Welke verschillende leeractiviteiten heb je opgemerkt? Noteer ze hieronder.

1.

2.

3.

4.

Komen er na het doen van deze opdracht meer ideeën bij je op? Noteer ze ook. Ook hier vragen we weer er eentje te kiezen om uit te proberen in de klas. Noteer deze met het leerdoel onder agendapunt 5.

1.

2.

3.

4.

Even samenvatten

Je hebt nu kennis gemaakt met de vier manieren die onder talensensibilisering vallen. We vatten het nog even voor je samen. Als je aandacht besteedt aan talensensibilisering:

- staan leerlingen meer open voor talen en culturen en raken ze erin geïnteresseerd. Het werkt als bindmiddel in een klas en leerlingen met een andere thuistaal voelen zich meer gezien op school;
- krijgen leerlingen meer inzicht in talen en culturen. Door ze talen en culturen te laten vergelijken, kijken ze ook op een andere manier naar hun eigen taal en cultuur. Dat helpt ze bij het leren van nieuwe talen;
- werken leerlingen aan metavaardigheden, waardoor het leren van talen en het communiceren met mensen makkelijker verloopt.

Tip

Wederzijds begrip voor het leren van een taal: gebruik als leraar af en toe zinnen uit de thuistalen van de leerlingen.

Er zijn ook nog drie praktische vaardigheden waarbij leerlingen hun talenkennis leren inzetten bij het leren van talen en nieuwe leerinhouden. Daar vertellen we in de volgende bijeenkomst meer over.

15 min.

4. Praktijkopdracht

In deze bijeenkomst hebben we je inspiratie gegeven hoe je aandacht kunt besteden aan het waarderen van de meertaligheid van je leerlingen. Gaandeweg heb je de meest aansprekende leeractiviteiten verzameld in het overzicht hiernaast.

Tip

Voordat je een activiteit met je leerlingen gaat doen is het een aanrader om de video Iedereen is (een beetje) meertalig te bekijken met je leerlingen.

Voordat jullie weer bijeenkomen, heb je allemaal één activiteit uitgevoerd. Welke kies je? Stem met elkaar af wie wat doet, voordat je je plan van aanpak invult - [bijlage 6](#).

Manier 1

Leeractiviteit

Met als leerdoel

Manier 2

Leeractiviteit

Met als leerdoel

Manier 3

Leeractiviteit

Met als leerdoel

Manier 4

Leeractiviteit

Met als leerdoel

5. Kun je er geen genoeg van krijgen?

Elke bijeenkomst eindigt met kijk-, luister- en leesvoer. Dat reiken we aan voor degene die tussen de bijeenkomsten door zich nog meer wil verdiepen in meertaligheid. Hier komen we tijdens de volgende bijeenkomsten niet op terug.

Om te kijken

Heb je de smaak te pakken? Dan vind je na deze bijeenkomst vast tijd voor deze *TedTalk* van *Piet van Avermaet*.

Om te lezen

Misschien vind je het fijner om er meer over te lezen. Pak dan het artikel *Talensensibilisering in het basisonderwijs* van *Sofie Jonckheere* erbij.

/ Overzicht voor de agendabewaker

Ben jij vandaag de agendabewaker?
Dan ben jij de persoon die de
bijeenkomsten uitvoert zoals de
agenda aangeeft. Verder zorg je dat:

- je de bijeenkomsten organiseert met voldoende tijd ertussen om de praktijkopdracht uit te voeren;
- elk teamlid een uitdraai heeft van de agenda van de bijeenkomst;
- alle bijlagen van de agenda bij de hand zijn tijdens de bijeenkomst zoals beschreven;
- links even zijn gecheckt;
- je de agenda voorleest tijdens de bijeenkomst.

Agendapunten bijeenkomst 2	Duur	Doel	Bijlage <i>Nummers staan in de voetnoot</i>
1. Delen	 30 min.	Uitwisselen van ervaringen	Geen
2. Even terugkijken	 10 min.	Teambeelden meertaligheid aanvullen	Document Teambeelden
3. Klaar voor de volgende stap?	 60 min.	Kennis opdoen over aspecten meertaligheid en lesactiviteiten verzamelen	<i>Bijlage 7: 1 x printen</i> <i>Bijlage 8: 1 x printen</i> <i>Bijlage 9: 1 x printen p.p.</i> <i>Bijlage 10: 1 x printen</i>
4. Praktijkopdracht	 15 min.	Voorbereiden van de praktijkopdracht	<i>Bijlage 6: 1 x printen pp</i>
5. Kijk-, luister-, en leesvoer	 5 min.	Kijken, luisteren en lezen ter verdieping	<i>Bijlage 9: 1 x printen</i>

Je bent als team samen verantwoordelijk voor het doorlopen van het proces en de opbrengsten ervan. Zo zorg je er samen voor dat jullie na afloop een goed beeld hebben van de meerwaarde en mogelijkheden van meertaligheid in je lespraktijk.

/ Bijeenkomst 3

/ Bijeenkomst 3

Meertaligheid verdiepen

Voordat je met elkaar de praktijkopdracht bespreekt, vertellen we eerst even iets over het doel van deze bijeenkomst. Je maakt in deze bijeenkomst kennis met het inzetten van de talenkennis van je leerlingen bij het leren. Het heet functioneel meertalig leren.

Deze bijeenkomst lijkt qua vorm een beetje op de vorige, omdat we weer een stuk kennis ontsluiten. Maar wees gerust, we maken het wel toepasbaar. Na deze bijeenkomst heb je veel ideeën om je leerlingen te ondersteunen bij het doelbewust inzetten van hun talenkennis tijdens het leren.

Na talensensibilisering van de vorige bijeenkomst en functioneel meertalig leren waar we vandaag mee aan de slag gaan, ben je als team goed voorbereid om te kiezen hoe je meertaligheid op school op de agenda wilt zetten.

30
min.

1. Delen

Zoals gezegd, we gaan terugkoppelen. Je weet inmiddels hoe het gaat. Eerst weer de rondvraag: is het je gelukt om de praktijkopdracht uit te voeren? En zo niet, waarom? Hoe zorg je dat je de volgende keer de praktijkopdracht wel uitvoert?

Nu gaan we naar de inhoud van de praktijkopdracht. Voor de zekerheid vind je de vragen die iedereen beantwoordt hieronder nog een keer.

Hoe ging de praktijkopdracht?

1. Wat ging goed?
2. Waar liep ik tegenaan?
3. Welke tips heb ik voor mijn collega's?
4. Wie heeft er tips voor mij?
5. En herken je deze vraag nog: is de opdracht ook geschikt voor andere leerjaren, of zijn er dan aanpassingen nodig? Zo ja, welke?

Heeft de terugkoppeling iets opgeleverd dat je nog digitaal wilt aanpassen of aanvullen in het document Teambeelden, dan is dit het moment om dat te doen. Beantwoord gelijk samen de vraag: welke inzichten hebben de praktijkopdrachten opgeleverd die je mee wilt nemen voor het vervolg?

Tot slot nog dit: welk product hang je vandaag op in de koffiehoe of in de gang?

Tip

Herinner je de tip uit bijeenkomst 1 nog? Als je een digitale opdrachtenbank hebt aangemaakt, kun je deze nieuw uitgetestde opdrachten er ook in plaatsen.

30 min.

2. Daar gaan we!

Je gaat nu meer leren over hoe je de al aanwezige talenkennis van leerlingen gericht kunt inzetten bij het leren. Dan hebben we het niet alleen over het leren van nieuwe talen - en dus het uitbreiden van de meertalige repertoires van leerlingen - maar ook over het leren van nieuwe kennis, bijvoorbeeld bij wereldoriëntatie. Daar gaat het om bij functioneel meertalig leren (FML).

FML is geen doel op zich. Het gaat erom dat je alle aanwezige talenkennis functioneel inzet om tot betere leerprestaties te komen. Vergeet een vreemde taal als Engels of Duits niet, of een dialect of streektaal. Ook die helpen leerlingen bij het leren van nieuwe kennis en het verder ontwikkelen van de taalvaardigheden.

We geven eerst even een overzicht van de drie kennisonderdelen van functioneel meertalig leren:

1. Taalleerstrategieën
2. Inzetten van aanwezige talenkennis
3. Luistertaal - wordt ook receptieve meertaligheid genoemd

Tip

Wat we ook graag mee willen geven is dat niet elke strategie voor elke leerling werkt. Geef ze vooral de ruimte om te ontdekken wat voor hen werkt.

Kennisonderdeel 1 • Taalleerstrategieën

Dit betekent dat je leerlingen stimuleert om strategieën te gebruiken die het leren van een taal ondersteunen. We hebben kaartjes voor je - [bijlage 11](#). Jullie krijgen allemaal een setje. De opdracht erbij is om ze eerst individueel te bekijken. Kies er vervolgens individueel twee uit die je aanspreken en wilt uitproberen in je klas. Licht je keuze toe aan elkaar. De opbrengsten van deze opdracht zijn voorbeelden die je beslist niet wilt vergeten. Je beschrijft ze in het document Teambeelden.

Kennisonderdeel 2 • Inzetten van aanwezige talenkennis bij het leren

Er zijn veel verschillende manieren om de aanwezige talenkennis van leerlingen in te zetten. We hebben een overzicht met een flink aantal voorbeelden voor je gemaakt. Die vind je in [bijlage 12](#). Vanzelfsprekend zijn er meer. Pak het als volgt aan. Bespreek samen elke optie in de linkerkolom aan de hand van de vragen van de bovenste rij. Hiermee heb je een mooi overzicht dat je meteen met je collega's kunt delen.

Tip

Als leerlingen zich nog ongemakkelijk voelen om hun thuistaal in te zetten, kun je twee dingen doen: geef de opdracht mee naar huis, zodat ouders mee kunnen denken over de vertaling. Of laat leerlingen overleggen met klasgenoten of oudere kinderen.

Kennisonderdeel 3 • Luistertaal

Wanneer leraren en leerlingen met verschillende talen en culturen hun eigen taal blijven spreken, en elkaar wel blijven verstaan heb je het over luistertaal. Als het Nederlands nog niet voldoende is om iets te zeggen of op te schrijven, kunnen leerlingen zich in een taal die ze kennen uiten. De leraar doet dit ook en zo probeer je elkaar te begrijpen. In welke situaties kun je luistertaal toepassen? We geven een aantal voorbeelden.

Lees de voorbeelden en bespreek ze met elkaar. Welke zou je willen uitproberen? Kun je zelf nog een voorbeeld bedenken waarbij leerlingen hun receptieve vaardigheid kunnen inzetten of ontwikkelen?

1. Leerlingen leiden elkaar naar een schatkist, waarbij ze ieder een andere taal gebruiken. Vraag ze na te denken over de gebruikte strategieën om elkaar te begrijpen.
2. Leerlingen zitten met de rug naar elkaar toe en hebben ieder dezelfde tekening voor zich met een paar verschillen. Ze gaan op zoek naar de verschillen tussen de tekeningen. De een spreekt in de thuistaal, de ander in het Nederlands. Welke strategieën passen ze toe om elkaar te begrijpen?

Voor beide geldt dat ze deze strategieën kunnen inzetten als ze zich in een situatie bevinden waarin iemand een taal spreekt die ze niet zelf beheersen.

Je hebt nu meerdere verschillende voorbeelden van functioneel meertalig leren met elkaar bekeken. Vul nu het document Teambeelden aan door de volgende vraag te beantwoorden: wat vinden we mooi aan FML en wat nemen we mee in ons document Teambeelden?

Tip

Sta gerust verschillende voertalen toe in je les. Onderzoek laat zien dat leerlingen hun eigen taal vooral gebruiken om te leren en om over schoolopdrachten te praten (Rosiers, 2016; Jordens, 2016).

20
min.

3. Geïnspireerd geraakt?

Stel je besteedt komend jaar veel aandacht aan meertaligheid in de klas. Niet alleen aan talensensibilisering, maar ook aan functioneel meertalig leren. Je wilt zoveel mogelijk collega's (directie, leraren, onderwijsassistent en ook de conciërge) enthousiast maken. Hiervoor heb je een goede pitch nodig. Wat ga je ze hierover vertellen? Wat zijn jullie wensen? Wat is de meerwaarde voor leerlingen? Wat betekent dat voor je collega's en voor de lespraktijk? Schrijf samen een pitch.

Tip

Maak van de pitch een video en stuur deze naar je collega's. Nog leuker vinden wij het als je hem ook naar ons stuurt.

Een alternatief is dat je korte video's opneemt van wat er in de klas gebeurt, die je deelt met je collega's.

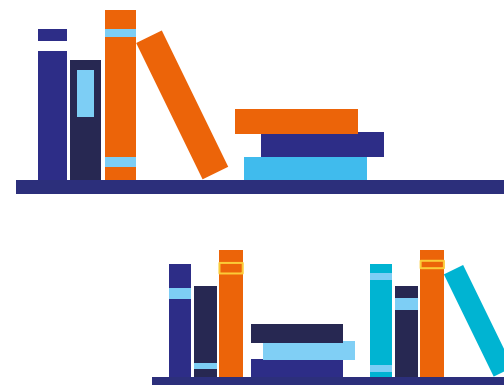

10 min.

4. Praktijkopdracht

In deze bijeenkomst hebben we je inspiratie gegeven hoe je aandacht kunt besteden aan de al aanwezige talenkennis van je leerlingen en hoe je die kunt inzetten bij het leren.

Voordat jullie weer bijeenkomen, hebben jullie allemaal in ieder geval één praktijkopdracht uitgevoerd. Kies uit de vele voorbeelden die er voorbij zijn gekomen eentje die je graag wilt uitproberen. Stem wel even met elkaar af wie wat doet, voordat je je plan van aanpak invult. Zie *bijlage 6*.

How are you?

як справи

كيف حالك؟

5 min.

5. Kun je er geen genoeg van krijgen?

Elke bijeenkomst eindigt met kijk-, luister- en leesvoer. Dat reiken we aan voor degenen die zich tussen de bijeenkomsten door nog meer wil verdiepen in meertaligheid. Hier komen we tijdens de volgende bijeenkomsten niet op terug.

We geven eerst even een overzicht van de drie kennisonderdelen van functioneel meertalig leren:

1. Taalleerstrategieën
2. Inzetten van aanwezige talenkennis
3. Luistertaal – wordt ook receptieve meertaligheid genoemd

Om te kijken

Kennisclip over meertaligheid in de klas. In deze video van de Rutu Foundation zie je voorbeelden van talensensibilisering en functioneel meertalig leren in de lespraktijk.

Een mooi videofragment om te bespreken met collega's: Wat zou er veranderen in welbevinden en sociale en cognitieve ontwikkeling als meertaligheid de ruimte krijgt in deze klas? Wat kun je uit deze video meenemen voor je eigen lespraktijk?

Hier vind je de uitgebreide versie van het videofragment.

Op het platform *Videoroute Meertaligheid* van Drongo staan inspirerende video's met praktijkvoorbeelden en tips plus gespreksleidraden die je team op weg helpen.

Om te luisteren

'Spreken we op school alleen Nederlands, of maken we gebruik van meertaligheid in de klas?' Dit is de titel van de podcastaflevering uit de serie 'Over Onderwijs en Opvoeding' van de UvA. In deze podcast zijn Juana Duarte, Ellen-Rose Kambel en Eke Krijnen te gast, om te vertellen hoe je de thuishalen van leerlingen een plek in het onderwijs kunt geven.

Om te lezen

Op de website *inclusieevakdidactiek.nl* van de Hogeschool Utrecht maak je door middel van onder andere videomateriaal kennis met strategieën voor inclusief natuur- en techniekonderwijs. De bewuste focus in deze lessen ligt op (school- en vak)taal en kennisontwikkeling van alle leerlingen, ongeacht hun taalachtergrond.

/ Overzicht voor de agendabewaker

Bewaak jij de agenda?

Dan ben jij de persoon die de bijeenkomsten uitvoert zoals de agenda aangeeft. Verder zorg je dat:

- je de bijeenkomsten organiseert met voldoende tijd ertussen om de praktijkopdracht uit te voeren;
- elk teamlid een uitdraai heeft van de agenda van de bijeenkomst;
- alle bijlagen van de agenda bij de hand zijn tijdens de bijeenkomst zoals beschreven;
- links even zijn gecheckt;
- je de agenda voorleest tijdens de bijeenkomst.

Agendapunten bijeenkomst 3	Duur	Doel	Bijlage <i>Nummers staan in de voetnoot</i>
1. Delen	 30 min.	Uitwisselen van ervaringen	Document Teambeelden
2. Daar gaan we!	 30 min.	Teambeelden aanvullen	Document Teambeelden
3. Geïnspireerd geraakt?	 20 min.	Kennis opdoen over aspecten meertaligheid en lesactiviteiten verzamelen	<i>Bijlage 11:</i> 1 x printen pp <i>Bijlage 12:</i> 1 x printen pp
4. Praktijkopdracht	 10 min.	Voorbereiden van de praktijkopdracht	<i>Bijlage 6:</i> 1 x printen pp
5. Kijk-, luister-, en leesvoer	 5 min.	Kijken, luisteren en lezen ter verdieping	Zie links in de agenda

Je staat er niet alleen voor

Je bent als team samen verantwoordelijk voor het doorlopen van het proces en de opbrengsten ervan. Zo zorg je er samen voor dat jullie na afloop een goed beeld hebben van de meerwaarde en mogelijkheden van meertaligheid in je lespraktijk.

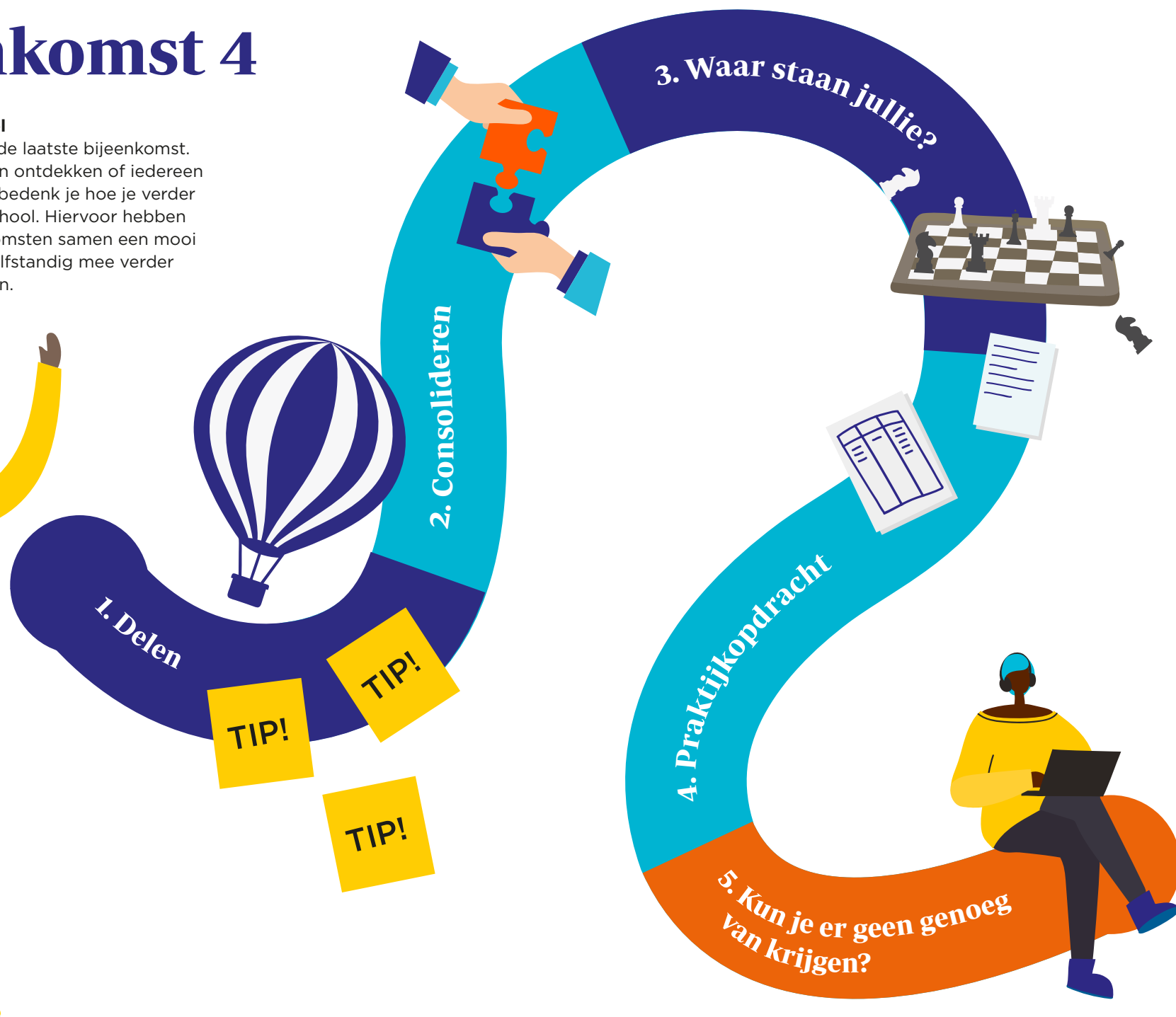

/ Bijeenkomst 4

/ Bijeenkomst 4

Meertaligheid op jullie school

We zijn alweer aanbeland bij de laatste bijeenkomst. Vandaag ga je consolideren en ontdekken of iedereen dezelfde kant op wil. Tot slot bedenk je hoe je verder gaat met meertaligheid op school. Hiervoor hebben jullie in de afgelopen bijeenkomsten samen een mooi fundament gelegd, waar je zelfstandig mee verder kunt. Maar nu eerst weer delen.

20
min.

1. Delen

Het is weer tijd om terug te koppelen. Je weet inmiddels hoe het gaat. Voor de zekerheid vind je de vragen die iedereen beantwoordt hieronder nog een keer.

Hoe ging de praktijkopdracht?

1. Wat ging goed?
2. Waar liep ik tegenaan?
3. Welke tips heb ik voor mijn collega's?
4. Wie heeft er tips voor mij?
5. En herken je deze vraag nog: is de opdracht ook geschikt voor andere leerjaren, of zijn er dan aanpassingen nodig? Zo ja, welke?

Heeft de terugkoppeling iets opgeleverd dat je nog digitaal wilt aanpassen of aanvullen in het document Teambeelden, dan is dit het moment om dat te doen. Beantwoord meteen de vraag: welke inzichten hebben de praktijkopdrachten opgeleverd voor je school?

Tot slot nog dit: welk product hang je vandaag op in de koffiehoeck of in de gang?

Tip

De ervaring doe je op in je eigen klas, maar stap regelmatig in de luchtballon voor de helikopterblik.

40
min.

2. Consolideren

Een pas op de plaats om te ontdekken wat alles wat je hebt geleerd en ervaren, betekent voor je leerlingen en je school. Wat houdt je als team vast op weg naar je verhaal? Dat onderzoeken we in drie stappen. Je kijkt naar je leerlingen, naar jezelf en naar buiten en komt tot gezamenlijk gedragen bouwoverstijgende beelden.

A. Kijken naar je leerlingen

Wat zijn je ervaringen? Hoe ervaren de leerlingen de aandacht voor meertaligheid?

Als het gaat om hun persoonlijke ontwikkeling, denk dan aan:

1. sociaal-emotioneel
2. identiteit
3. houding

als het gaat om hun kennisontwikkeling, denk dan aan:

4. de ontwikkeling van hun eigen taal
5. leren van een nieuwe taal

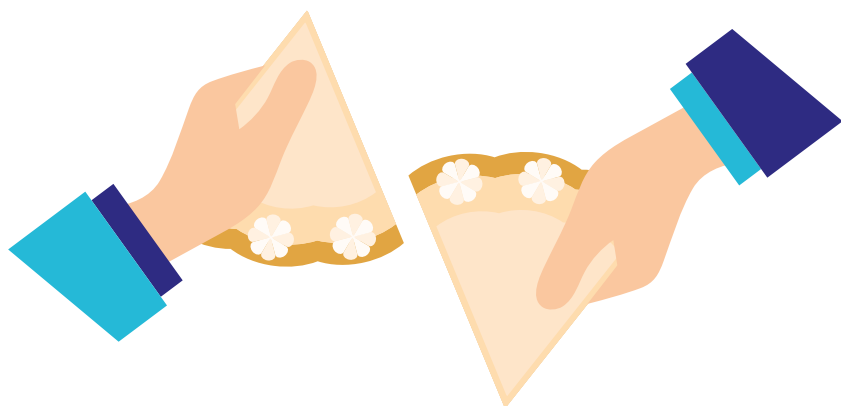
In *bijlage 13* vind je twee taartpunten. Met drie kopieën heb je voldoende taartpunten. De taartpunten samen vormen een taart. Knip alle taartpunten uit en verdeel ze over je team. Schrijf op elk taartpunt een van de vijf hierboven genoemde onderwerpen. Je houdt een taartpunt over die je naar eigen inzicht kunt gebruiken. Elk teamlid schrijft vervolgens op ieder taartstuk een reactie. Maak daarna samen de taart compleet en bekijk het resultaat. Kan de kers erop?

Leg in het document Teambeelden vast welke bouwoverstijgende uitspraken je niet wilt vergeten.

Leerlingen lijken wel trotser te zijn op hun thuistaal als we er meer aandacht aan besteden.

Leerlingen zijn meer geïnteresseerd in de verschillende culturen in de klas.

Leerlingen vinden het leuker dan we dachten om het over verschillende talen te hebben.

B. Kijken naar jezelf

Hoe sta je er eigenlijk zelf in als leraar? En hoe staan je erin als team? Misschien zie je jezelf als een beginner op het gebied van meertaligheid, maar voor je collega's lijkt je misschien wel een expert. Wij beschouwen je als ambassadeur, anders was je niet tot de vierde bijeenkomst gekomen.

Een klein onderzoekje is op zijn plaats.

We stellen ieder van jullie vier ja/nee-vragen:

1. Vind jij positieve aandacht voor meertaligheid belangrijk?
2. Ben je bereid om alle talen op school te omarmen?
3. Ben je bereid om alle talen in te zetten bij het leren?
4. Voel je je nog onbekwaam?

Als jullie allemaal deze vier vragen met een ja beantwoorden, kun je als team verder.

Maar we horen je wel denken. Ook bij een 'ja' op de vierde vraag? Jazeker, want je bent lerende. Dat betekent dat je waarschijnlijk het gevoel hebt dat je nog niet genoeg weet en dat nog niet alles gaat zoals je wilt. De twee keer 'ja' op de eerste twee vragen laat zien dat je je niet tegen laat houden. En uit de derde 'ja' blijkt dat je bereid bent meertaligheid in je onderwijs te integreren. Meer is niet nodig voor een mooie start.

TIP

De beste manier om je te blijven ontwikkelen, is goed naar je leerlingen te blijven kijken en luisteren: wat hebben zij nodig en wat geven ze aan?

C. Kijken naar buiten

Het is nu tijd om te kijken naar hoe het eruit kan zien in de lespraktijk buiten de muren van je eigen klaslokaal.

Bekijk daarvoor samen de eerste tien minuten van de video [Werken aan taal met kleuters, tips voor een rijke taalomgeving](#). Maak individueel aantekeningen van wat je van waarde vindt.

Vergeet niet de tijd in de gaten te houden.

Besprek vervolgens samen wat je hebt gezien en gehoord. Welke ideeën worden door jullie allemaal gedragen? Noteer het antwoord in het document Teambeelden. Zijn jullie het eens dat deze ideeën een plek in jullie leerplan verdienen?

TIP

In de afgelopen bijeenkomsten ben je met elkaar in gesprek gegaan, heb je lesactiviteiten uitgeprobeerd en ben je vaardiger geworden in het positief omgaan met meertaligheid. De opbrengst hiervan heb je vastgelegd in het document Teambeelden. Aan jullie de taak om ook je collega's te enthousiasmeren. Bedenk hiervoor een leuke activiteit.

20
min.

3. Waar staan jullie?

Tot zo ver heb je samen stilgestaan bij de meertalige ontwikkeling van leerlingen en heb je naar voorbeelden gekeken hoe anderen meertaligheid in de praktijk een plek geven. Nu je zoveel meer hebt geleerd over en ervaring hebt opgedaan met meertaligheid, denken we dat we niet meer uit hoeven te leggen hoe onlosmakelijk dit verbonden is met wie je bent, met je identiteit.

Dan is het nu tijd om jullie verhaal compleet te maken. Lees onderstaande vier uitspraken. Welke van deze vier adopteren jullie en vormen daarmee de basis van jullie verhaal?

We waarderen het gebruik van talige diversiteit.
We maken de talen zichtbaar.

We zetten talige diversiteit in als middel om het welbevinden van leerlingen te ondersteunen. Leerlingen krijgen de ruimte om hun taal mee te nemen in de klas.

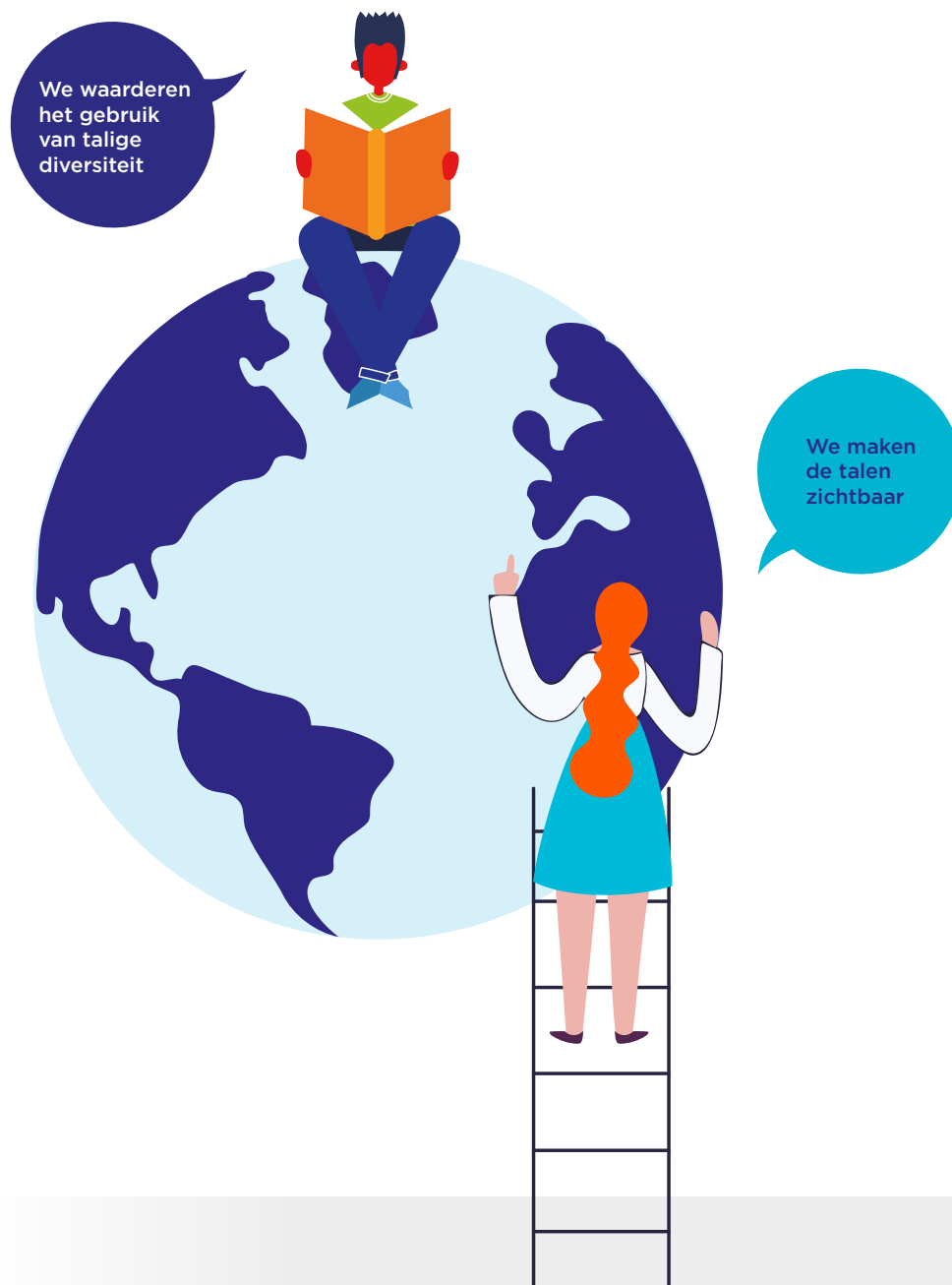

We laten talige diversiteit aan bod komen als kennismaking met andere talen en taalvarianten. We zorgen voor een open houding naar verschillende culturen.

We stimuleren het gebruik van talige diversiteit als hefboom tot leren met leeractiviteiten die leerlingen bewust maken van hoe ze talen kunnen benutten en welke strategieën ze daarbij in kunnen zetten.

Vink de uitspraken aan in het document Teambeelden en vul ze aan met mooie voorbeelden waar al je collega's ook enthousiast van worden. Beantwoord tot slot de laatste twee vragen: 'Wat brengt meertaligheid alle leerlingen van je school?' en 'Wanneer ga je verder met meertaligheid?'

10
min.

4. Praktijkopdracht

Vanaf dit punt zijn er meerdere scenario's mogelijk als het gaat om 'hoe nu verder?' We geven er drie die je ook achtereenvolgens kunt doen.

Maar voordat je met één van de scenario's aan de slag gaat, ga je op een briefkaart (*bijlage 14*) schrijven wat je jezelf of de school toewenst als het gaat om meertaligheid of wat je gaat doen in je lespraktijk. De briefkaarten bewaart de agendabewaker en op het door jullie gekozen moment lees je de briefkaart om te zien hoe het jullie is vergaan.

1. We willen onze collega's erbij betrekken

Met de Kletspot Meertaligheid, naar idee van de 3M-kletspot van NHL Stenden, zie *bijlage 15*. Knip alle kaartjes met stellingen uit en stop ze in een glazen pot. Trek om de beurt een kaartje en wissel met elkaar van gedachten. Hoe kijken je collega's naar talige diversiteit op school?

2. We willen komend jaar ervaring opdoen met talensensibilisering

Maak hiervoor een jaarplanning met *bijlage 16*. Orden de kaartjes met de activiteiten per leerjaar. Welke passen bij het onderwijs dat je voor ogen hebt en hebt verwoord in het document Teambeelden? Het gaat dan nog niet over hoe je talenkennis inzet bij het leren.

TIP

Als je een aantal activiteiten per leerjaar hebt gekozen, maak er dan per leerjaar een kalender van. Verdeel de activiteiten bijvoorbeeld over de seizoenen: winter, voorjaar, zomer en herfst. Hang de kalender op in de lerarenkamer.

3. We gaan ervoor en integreren meertaligheid in ons leerplan

Je bent enthousiast en weet waar je naar toe wilt. Dan kun je gaan nadenken over het leerplan. Wat betekent meertaligheid voor je onderwijs? Dat gaat verder dan talensensibilisering. Het gaat dan ook over hoe je talenkennis inzet bij het leren. We hebben negen leerplanvragen voor je in *bijlage 17* die je met de beschrijvingen in het document Teambeelden kunt beantwoorden. Als je deze vragen in samenhang met elkaar beantwoordt, staat je leerplan in de steigers.

Wil je meer weten over het ontwikkelen van een curriculum? Neem dan een kijkje in de curriculumwaaier. Daar vind je onder punt drie de uitleg van het curriculumspinnenweb.

Tip

Een leerling die zich meertalig ontwikkelt, doet dat niet alleen op school. Ouders spelen als taalexpert van de thuistaal een belangrijke rol. Zorg daarom voor betrokkenheid van alle ouders bij het ontwikkelen van een curriculum waarin meertaligheid een plek heeft. Bekijk eens de brochure Hoe kun je meertalige ouders bereiken en ondersteunen.

5 min.

5. Kun je er geen genoeg van krijgen?

Elke bijeenkomst eindigt met kijk-, luister- en leesvoer. Dat reiken we aan voor degenen die tussen de bijeenkomsten door zich nog meer wil verdiepen in meertaligheid. We zijn bij de laatste bijeenkomst aanbeland, maar het nadenken over meertaligheid gaat natuurlijk door. Daarvoor hebben we nog interessante kijk-, luister- en leestips voor je op een rij gezet.

Om te kijken

In *deze video* praat Piet van Avermaet over de rol van leraren bij het ondersteunen van meertalige kinderen.

Ook de video uit opdracht 2 is de moeite waard om af te kijken: *Werken aan taal met kleuters, tips voor een rijke taalomgeving*.

Niets om te luisteren, wel vier keer lezen

Lees meer over *recente ontwikkelingen rondom het inzetten van alle in het onderwijs aanwezige talen*. Een artikel van dr. Joana Duarte.

Onderzoek welke tips van de *routekaart* van de Rutu Foundation je inspireren.

In dit document, ontwikkeld door de Taalunie, vind je *antwoord op veel interessante vragen* over meertaligheid vanuit leraren, ouders en beleid.

Lees in *dit artikel* meer over de bouwstenen van effectieve meertalige didactiek.

Nog meer leeshonger? Dan raden we je deze boeken aan:

Duarta, J., Gunther, M., De Backer, F., Frijns, C., Gezelle Meerburg, B. (2022). *Talenbewust lesgeven. Aan de slag met talige diversiteit in het basisonderwijs*. Bussum: Coutinho

Frijns, C (2019). *De vliegtuigklas. Naar sterk taalonderwijs op de basisschool*. Kalmthout: Pelckmans Pro.

Peters, L. (2021). *Talen die de school in komen, kansen voor een multiverse basisschool*. LannooCampus.

/ Overzicht voor de agendabewaker

Bewaak jij de agenda?

Dan ben jij de persoon die de bijeenkomsten uitvoert zoals de agenda aangeeft. Verder zorg je dat:

- je de bijeenkomsten organiseert met voldoende tijd ertussen om de praktijkopdracht uit te voeren;
- elk teamlid een uitdraai heeft van de agenda van de bijeenkomst;
- alle bijlagen van de agenda bij de hand zijn tijdens de bijeenkomst zoals beschreven;
- links even zijn gecheckt;
- je de agenda voorleest tijdens de bijeenkomst.

Agendapunten bijeenkomst 4	Duur	Doel	Bijlage <i>Nummers staan in de voetnoot</i>
1. Delen	 20 min.	Uitwisselen van ervaringen	Document Teambeelden
2. Consolideren	 40 min.	Terugblik op ontwikkeling van jezelf en je leerlingen en een blik naar buiten	<i>Bijlage 13:</i> 3 x printen Document Teambeelden
3. Wat wordt ons verhaal?	 20 min.	Vooruitkijken	Document Teambeelden
4. Praktijkopdracht	 10 min.	Op welke wijze gaan jullie zelfstandig verder?	<i>Bijlage 14:</i> 1 x pp <i>Bijlage 15:</i> 1 x printen of <i>Bijlage 16:</i> overzicht 1 x printen op A3, alle activiteiten 1 x pp of <i>Bijlage 17:</i> 1 x pp
5. Kijk-, luister-, en leesvoer	 5 min.	Kijken, luisteren en lezen ter verdieping	Zie links in de Teamgids

Je staat er niet alleen voor

Je bent als team samen verantwoordelijk voor het doorlopen van het proces en de opbrengsten ervan. Zo zorg je er samen voor dat jullie na afloop een goed beeld hebben van de meerwaarde en mogelijkheden van meertaligheid in je lespraktijk. De komende tijd blijft het pionieren en stel je het steeds weer bij. Wat werkt wel, wat ga je anders doen?

Bijlagen

/ Inhoudsopgave

Bijlage 1 - Uitspraken over meertaligheid	44
Bijlage 2 - Teambeelden	46
Bijlage 3 - Talenpaspoort leraar	49
Bijlage 4 - De parkeerplaats	50
Bijlage 5 - Praktijkopdrachten	51
Bijlage 6 - Mijn plan van aanpak	54
Bijlage 7 - Taalvariatie binnen een taal	55
Bijlage 8 - Verspreiding van talen	56
Bijlage 9 - Metalinguïstisch bewustzijn	57
Bijlage 10 - Interview meertalig bewustzijn	59
Bijlage 11 - Taalleerstrategieën	60
Bijlage 12 - Inzetten van aanwezige talenkennis	62
Bijlage 13 - Taartpunten	64
Bijlage 14 - Ansichtkaart	65
Bijlage 15 - De kletspot	66
Bijlage 16 - Overzicht per leerjaar	68
Bijlage 17 - Overzicht per leerjaar	75

/ Bijlage 1 - Uitspraken over meertaligheid

Skutnabb-Kangas & Cummins

Meertaligheid is het vermogen van de mens om meerdere taalvariëteiten te beheersen en de wil om zich met die variatie te onderscheiden.

Sridhar

Meertaligheid is het kennen of gebruiken van meer dan één taal.

Penninx e.a.; van Gelder & Visser

Mensen zijn twee- of meertalig wanneer ze afwisselend meer dan één taal gebruiken voor interactie met gesprekspartners.

Sorensen

Een meertalig persoon is een persoon die drie, vier of meer talen kent.

Macnamara

Om twee- of meertalig te zijn, moeten mensen in de andere talen dan de moedertaal een minimale vaardigheid hebben in ten minste een van de vier talige vaardigheden (luisteren, spreken, lezen of schrijven).

naar Skutnabb-Kangas

Mensen zijn twee- of meertalig als ze kunnen functioneren in twee of meerdere talen, in overeenstemming met de sociaal-culturele vereisten van een gemeenschap op het niveau van een moedertaalspreker.

Muysken

Meertaligheid is het vermogen van de mens om meerdere taalvariëteiten te beheersen en de wil om zich met die variatie te onderscheiden.

Forelquist

Mensen zijn twee- of meertalig als ze kunnen spreken in meer dan één taal.

Leopold

Mensen zijn twee- of meertalig als ze regelmatig blootgesteld worden aan twee of meer talen vanuit de media of vanuit de discours (omgeving). Het beheersingsniveau is niet van belang.

Nederlof & Smit

Iemand die gedurende een bepaalde fase in zijn of haar ontwikkeling een substantieel deel van de tijd blootgesteld is aan twee of meerdere talen is meertalig.

Nortier

Twee- of meertalige sprekers zijn sprekers die in hun dagelijks leven meer dan één taal zinvol en vloeiend gebruiken in de daarvoor geëigende omstandigheden.

Bloomfield

Een persoon is twee- of meertalig als die persoon het moedertaalniveau heeft in twee of meerdere talen.

Van den Branden

Mensen zijn meertalig als ze de competentie hebben om meer dan één taal te begrijpen en te produceren, of als ze meerdere talen regelmatig gebruiken.

Delarue

Iedere persoon is meertalig. Een persoon komt namelijk in diverse contexten terecht. In deze diverse contexten hebben ze verschillende talen of taalvariëteiten nodig om zich uit te kunnen drukken.

Bijlage 2 - Teambeelden

Datum:	Versie:
Omschrijving van meertaligheid	
Hoe beschrijf je meertaligheid?	
Verdiepingsvragen bijeenkomst 1	
1. Als je bovenstaande op je team betreft, hoe meertalig is je team?	
2. Wat is voor je team het belang van positieve aandacht voor meertaligheid op school?	
Verdiepingsvragen bijeenkomst 2	
3. Hebben de praktijkervaringen nog nieuwe inzichten opgeleverd die je als team wilt vasthouden?	
4. Hoe meertalig zijn de leerlingen van je school? Welke talen ben je tegengekomen?	
5. Wat vind je mooi aan talensensibilisering en wat neem je mee?	

Verdiepingsvragen bijeenkomst 3

6. Welke inzichten hebben de praktijkopdrachten opgeleverd die je meeneemt in het vervolg?

7. Wat vind je mooi aan functioneel meertalig leren en wat neem je mee?

Verdiepingsvragen bijeenkomst 4 - Deel 1

8. Welke inzichten hebben de praktijkopdrachten opgeleverd die je meeneemt in het vervolg?

7. Wat vind je mooi aan functioneel meertalig leren en wat neem je mee?

9. Welke uitspraken heeft de taart opgeleverd die je niet wilt vergeten?

10. Welke ideeën van de video *werken aan taal* verdienen een plek in je onderwijs?

Verdiepingsvragen bijeenkomst 4 - Deel 2

11. We erkennen talige diversiteit. We maken alle talen zichtbaar. We zetten talige diversiteit in om het welbevinden van leerlingen te ondersteunen. Leerlingen krijgen de ruimte om hun taal mee te nemen in de klas. We laten talige diversiteit aan bod komen als kennismaking met andere talen en taalvarianten. We zorgen voor een open houding naar verschillende culturen. We stimuleren het gebruik van alle talen via onze leeractiviteiten en we moedigen leerlingen aan hun talen te benutten. Ze leren ook welke strategieën ze kunnen inzetten.	Bijvoorbeeld door: Bijvoorbeeld door: Bijvoorbeeld door: Bijvoorbeeld door:
12. Wat brengt meertaligheid alle leerlingen van je school?	
13. Wanneer ga je verder met meertaligheid?	

/ Bijlage 3 - Talenpaspoort leraar

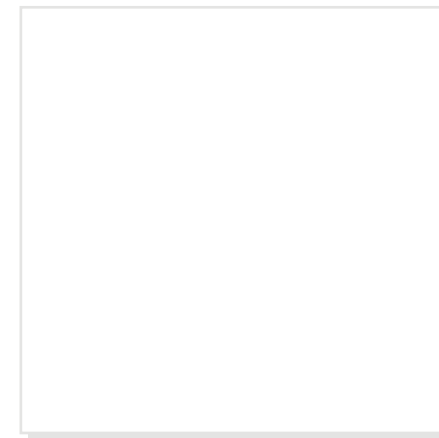
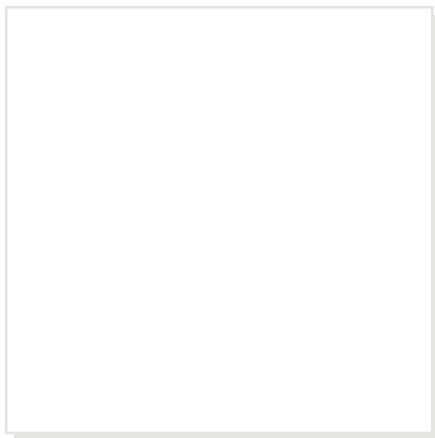
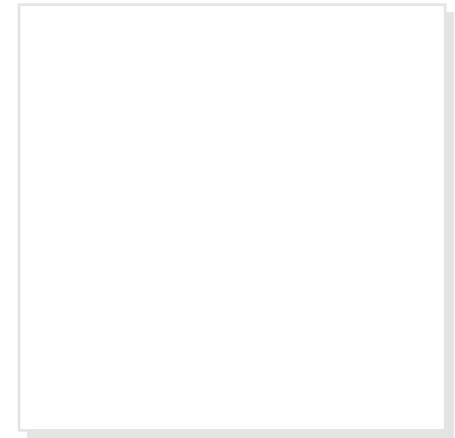
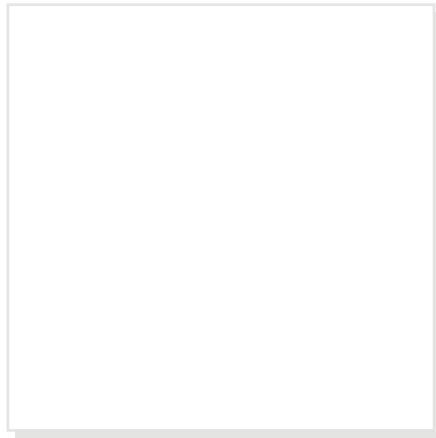
/ Bijlage 4 - De parkeerplaats

/ Bijlage 5 - Praktijkopdrachten

Opdracht 1 - Maak een taalportret met je leerlingen

Gebruik de opdracht die je zelf hebt gedaan, of kopieer de variant hieronder. De werkwijze is hetzelfde. Heb je een groep met jonge kinderen? Dan is *deze opdracht* geschikter.

Opdracht 2 - Voer een klassengesprek op basis van een mindmap

Breng eerst de (thuis)talen van je leerlingen in beeld en de rol van de talen in hun leven met behulp van een mindmap.

Ga voordat je de mindmap maakt, als opwarmer, met elkaar in gesprek over hun meertalige achtergrond. Stel vragen als:

- In welke taal droom je?
- In welke taal word je boos?
- In welke taal reken je?

Geef dan elke leerling een mindmap met de vraag deze in te vullen.

Tip

Kies ervoor om leerlingen een eigen mindmap te laten maken.

Het hangt af van de leeftijd van je leerlingen of je de vragen op de mindmap op voorhand toelicht, of tijdens het invullen vragen beantwoordt. Als alle leerlingen klaar zijn, stel je ze nog een aantal vragen ter inspiratie. Kies uit onderstaande of bedenk een eigen vraag.

In welke taal:

- denk je na?
- praat je met dieren?
- vertel je elkaar geheimen?
- ...

In deze taal:

praat ik met

denk ik aan

praat ik over

Naam:

In deze taal:

praat ik met

denk ik aan

praat ik over

In deze taal:

praat ik met

denk ik aan

praat ik over

Bijlage 6 - Mijn plan van aanpak

Naam:	Datum:
Planning komende periode	
1. Welke praktische opdracht ga ik uitproberen?	
2. Met welke focus en met welk doel?	
3. In welke klas ga ik die inzetten?	
4. Wanneer?	
5. Hoe pak ik het aan in de klas?	
6. Waar ga ik op letten?	
7. Tips van mijn collega's die ik heb ontvangen na mijn toelichting op mijn plan	
Terugkoppeling naar ons team - <i>in bijeenkomst 2</i>	
8. Wat ging goed?	
9. Waar liep ik tegenaan?	
10. Welke tips heb ik voor mijn collega's?	

/ Bijlage 7 – Taalvariatie binnen een taal

Liesbeth Pennewaard

Ik vertel je graag meer over variatie binnen een taal. Wat het is, waarom het belangrijk is.

Als we spreken over taalvariatie binnen een taal, gaat het over dialecten, tongval en ook verschillend vocabulaire. Dat geldt voor elke taal. Een Arabier uit Marokko begrijpt deels het Arabisch van iemand uit Libanon. Uit eigen ervaring binnen Nederland, als dochter van Rotterdamse ouders, groeide ik op in het oosten van het land. Ik was niet bekend met het plaatselijke dialect. Aan mijn uitspraak hoorden de mensen om mij heen dat ik niet een van hen was. En ik gebruikte ook nog eens woorden als krootjes, bramen op mijn schaatsen of trapleer. Je voelt je dan wel een beetje buitenstaander. Dat maakte dat ik als kind probeerde het dialect op te pakken, dat ik al snel opgaf. Tegelijkertijd sprak ik voor mijn familie in Rotterdam inmiddels met een enorm oosters accent.

Waarom is het belangrijk dat leerlingen hiermee in aanraking komen?

Als leerlingen hiermee bekend zijn, bereid je ze voor op een wereld waarin ze deze varianten tegenkomen.

Waardevolle leerervaringen in de lespraktijk?

Welke leerervaringen waardevol zijn, ligt eraan waar je in Nederland lesgeeft en natuurlijk aan de samenstelling van je groep. Een voorbeeld dat bij vrijwel elke school kan, is geluidsfragmentjes laten horen en te vragen: waar komen deze mensen vandaan? Om vervolgens hierover in gesprek te gaan.

Maar eerlijk gezegd was het eerste waar ik aan moest denken bij deze vraag aan mijn leraar in groep 7. Het is geen leerervaring, maar wel leuk om te delen. Hij gaf een tip aan leerlingen die bij het schrijven het moeilijk vonden onderscheid te maken tussen een ij of een ei. Spreek het woord in het dialect uit. Spreek je het uit met een ie, dan schrijf je het met een lange ij. Of dit verantwoord is laat ik aan jullie over. Het werkte wel voor mijn klasgenoten.

Aan mijn uitspraak hoorden de mensen om mij heen dat ik niet een van hen was.

/ Bijlage 8 – Verspreiding van talen

Inge Jansen

Ik vertel je graag meer over een van de aspecten waar je binnen meertaligheid aandacht aan kan besteden, namelijk aan de verspreiding van talen over de wereld, en de vele thuistalen van je leerlingen. Waar vinden die hun oorsprong en waar op de wereld worden die talen allemaal gesproken? Interessante vragen om met je leerlingen te bespreken.

In klassen in Nederland ontmoeten verschillende culturen en talen elkaar. Dat is soms, ook als leerlingen Nederlands spreken, te horen. En dat is niet meer dan normaal. Mijn dochter heeft tot haar zesde op een internationale crèche en school gezeten en aan haar Engels mankeerde niets. Toch hoorden native speakers dat ze niet bij hen hoorde. Gelukkig werd ze daar nooit op aangekeken, juist omdat de sfeer ten opzichte van talen heel positief was. En dan heb ik het over Dubai en Singapore, waar Engels de voertaal is in de publieke ruimte. Bij volwassenen klinkt de eigen taal vaak ook door, bijvoorbeeld in het Engels. Net als bij mij. Naast de vele kleuren Engels, hoorde ik ook vele talen die mijn taal weer beïnvloedden. Het Engels sijpelde mijn Nederlands in. Maar ook woorden als In'shallah, yalla, sukrani uit het Arabisch, en cheche uit het Chinees ging ik gebruiken.

Verhuizingen van mensen over de wereld zorgen ervoor dat talen zich verspreiden en mensen in aanraking komen met elkaars talen. Ik heb het als een enorme verrijking beschouwd!

Waarom is het belangrijk dat leerlingen hiermee in aanraking komen?

Door globalisering verspreiden talen zich meer over de wereld dan ooit te voor. Door hieraan aandacht te besteden, stimuleer je de nieuwsgierigheid van leerlingen naar andere talen en culturen en geef je ze de mogelijkheid een open houding te ontwikkelen.

Wat zijn dan waardevolle leerervaringen in de klaspraktijk?

Het ligt aan de samenstelling van je klas waarop je de nadruk legt, of waarmee je begint. In een klas met veel nationaliteiten sluit het waarschijnlijk beter aan om te starten vanuit de talen die zij spreken. Verken met leerlingen waar de talen vandaan komen. Maak dit in de klas zichtbaar op een wereldkaart. Je kunt dan ook bespreken in welke delen van de wereld die talen nog meer gesproken worden of dat er meerdere talen in dat land worden gesproken.

Als je lesgeeft aan een klas met minder nationaliteiten, kun je bekijken hoe talen over de wereld verspreid zijn. Bijvoorbeeld Nederlands of Spaans.

Bij volwassenen klinkt de eigen taal vaak ook door, bijvoorbeeld in het Engels.

/ Bijlage 9 – Metalinguïstisch bewustzijn

1. Woorden rond een thema

Je leert woorden uit je directe leefwereld in meerdere talen.

- Stap 1** Neem een groot vel en schets een schoolgebouw in het midden.
- Stap 2** Schrijf rondom het woord school in de talen die het team kent.
- Stap 3** Bedenk samen zes aspect van de school, bijvoorbeeld het schoolplein, leerlingen, ...
- Stap 4** Ga samen op zoek naar de bijbehorende woorden van elk aspect in dezelfde talen die rondom het schoolgebouw staan.
- Stap 5** Ga door tot je zes aspecten hebt beschreven in meerdere talen.
- Stap 6** Vergelijk de woorden en bespreek wat je opvalt.
- Stap 7** Bespreek samen hoe je deze leeractiviteit inzet in de klas.

2. Meertalig tellen

Je leert samen tellen in de talen waar je teamleden bekend mee zijn.

- Stap 1** Inventariseer de talen waarin elk teamlid een beetje kan tellen.
- Stap 2** Tel samen hardop tot tien in de talen die alle teamleden kennen.
- Stap 3** Welke teamleden kunnen ook nog in een andere taal tellen? Leer het de rest van je team.
- Stap 4** Nog even een tandje erbij. Noem het getal vijf in alle talen na elkaar.
- Stap 5** Bedenk samen variaties op deze leeractiviteit en bespreek hoe je die inzet in de klas.

3. Talen vergelijken

Je leert talen te vergelijken en woorden te herleiden.

- Stap 1** Knip de tien kaartjes uit. Zie volgende pagina.
- Stap 2** Vertaal de zin in het Nederlands. Welke woorden kun je herleiden uit welke taal?
- Stap 3** Schrijf op elk kaartje in welke taal de zin geschreven is. Kies uit Fries, Afghaans, Chinees, Italiaans, Koreaans, Papiament, Pools, Spaans, Turks en Zweeds
- Stap 4** Kijk even na of je het goed hebt gedaan. Het antwoord vind je als je in de pdf op het bordje naast het taalfragment gaat staan met je muis.
- Stap 5** Zie je nog meer overeenkomsten en verschillen tussen de talen?
- Stap 6** Bespreek samen hoe je deze leeractiviteit inzet in de klas.

Witamy!
Cieszymy się,
że tu jesteś.

Taal:

مکتب این به
آمدید خوش

Taal:

欢迎. 我们很高兴
你在这里

Taal:

Benvenuti, siamo
contenti che
siete qui!

Taal:

반갑습니다당신이
여기에 오신걸 환
영합니다

Taal:

Bon bini! Nos ta
contento ku bo
presencia!

Taal:

Wolkom, wy binne
bliid datsto hjir bist!

Taal:

Bienvenidos,
estamos contentos
que estés aquí.

Taal:

Hoşgeldin!
Burada olduğun
için mutluyuz.

Taal:

Välkomna!
Vi är glada att
ni är här.

Taal:

/ Bijlage 10 – Verspreiding van talen

Tekst van interview met Inge Jansen, curriculumontwikkelaar Nederlands

Kun je uitleggen wat dat is, meertalig bewustzijn?

Meertalig bewustzijn wil zeggen dat leerlingen zich bewust worden dat veel kinderen in hun klas, in de samenleving naast het Nederlands nog een andere taal spreken. Leerlingen krijgen ook meer zicht op hun eigen meertaligheid.

Kun je hier een voorbeeld bij geven? Hoe ziet werken aan meertalig bewustzijn eruit in de klas?

Nou, toen ik in Singapore woonde, heb ik een aantal keer in het Nederlands voorgelezen in de klas van mijn dochter. Dan moet je je voorstellen dat er vijftien kleuters voor mij neus zaten met een heel diverse achtergrond; van Mexicaans tot Japans, Maleisisch en Nederlands. Ze luisterden vol aandacht naar het verhaal dat ik samen met de juf voorlas: 'Mannetje Tak' ('Stick men' in het Engels) van Alex Scheffler en Julia Donaldson. We wisselden elkaar af, eerst las ik de pagina in het Nederlands, daarna de juf in het Engels. Zo hoorden de leerlingen dus een heel andere taal in het klaslokaal waar Engels de onderwijstaal was. En ik ben niet de enige ouder die in de klas kwam voorlezen. De kinderen hoorden ook verhalen in onder andere het Japans, Grieks en Spaans. Alle kinderen waren trots als hun ouder in hun thuistaal kwam voorlezen.

Kun je uitleggen waarom het belangrijk is dat leerlingen meertalig bewust worden?

Leerlingen kijken positiever naar de verschillende talen in hun klas en ze krijgen meer kennis over talen. Als leerlingen het gevoel krijgen dat hun talen, en daarmee hun identiteit ertoe doet, voelen leerlingen zich veiliger op school en hebben ze meer zelfvertrouwen. Ook draagt het bij aan een positief klassenklimaat.

Hoe kunnen leerkrachten daar in de klas aandacht aan besteden? Wat zijn waardevolle leerervaringen voor leerlingen?

Er zijn heel veel activiteiten mogelijk die leerlingen het gevoel geven dat hun thuistaal ook een plek heeft op school. Het 3M-project van NHL Stenden heeft heel mooie lesvoorbeelden op hun website staan: www.3mproject.nl/toolbox.

Nog andere voorbeelden zijn:

- Leerlingen maken een talenportret waarin ze aangeven welke talen een rol spelen in hun leven. Dit biedt mooie aanknopingspunten voor een gesprek.
- Leerlingen zingen of tellen in verschillende talen.
- 'Welkom' in alle talen uit de klas vertalen en ophangen op de deur.
- Leerlingen schrijven een meertalig elfje. Ze schrijven een elfje in hun thuistaal en daarna vertalen ze het elfje in een andere taal.

Alle kinderen waren trots als hun ouder in hun thuistaal kwam voorlezen.

/ Bijlage 11 – Taalleerstrategieën

Taalleerstrategieën

Zet de aanwezige talenkennis in ter verduidelijking van instructietaal.

Laat leerlingen bijvoorbeeld zelf woordenschatkaartjes maken bij opdrachtinstructies die je vaak gebruikt, met een vertaling in hun thuistaal. De leerlingen kunnen de kaartjes op hun bureau laten liggen of maak samen een poster en hang die op.

Taalleerstrategieën

Laat leerlingen tijdens het lezen van een tekst belangrijke woorden in een woordwolk op een poster verzamelen en vertalen in hun thuistaal of in alle talen die in de klas gesproken worden.

Hang de posters vervolgens op in de klas.

Taalleerstrategieën

Laat leerlingen steeds terugkerende woorden en zinnen herhalen en maak de koppeling met hun eigen thuistaal, zodat ze de labels in het Nederlands leren van woorden die ze wel in de thuistaal kennen. Denk aan: de dagen van de week, de maanden van het jaar en de seizoenen.

Deze strategie past bij het leren van iedere nieuwe taal.

Taalleerstrategieën

Laat leerlingen met hun ouders oefenen met het thema in de thuistaal. Geef leerlingen bijvoorbeeld een plaatje van het schoolplein mee en vraag ze thuis in hun eigen taal of dialect te benoemen wat ze zien. Ook over abstractere onderwerpen als de groei van een plant of de kringloop kunnen leerlingen met hun ouders praten in de thuistaal aan de hand van illustraties.

Taalleerstrategieën

Laat leerlingen hun kennis van non-verbale communicatie inzetten bij het leren van talen. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld de betekenis van gebaren in het Nederlands vergelijken met de betekenis van gebaren in hun thuistaal of in de bovenbouw met het Engels of Duits.

Taalleerstrategieën

Laat leerlingen overeenkomsten en verschillen tussen talen ontdekken op orthografisch (spelling), fonetisch (klank) en/of semantisch (betekenis) niveau. Het helpt ze bij het ontrafelen van woorden die ze nog niet kennen.

Taalleerstrategieën

Gebruik non-verbale informatie, zodat leerlingen de school- of doeltaal begrijpen en/of zich erin kunnen uitdrukken.

Denk aan:

- Beelden
- Foto's
- Kaarten (schema's)
- Grafieken
- Voorwerpen

Taalleerstrategieën

Gebruik non-verbale informatie, zodat leerlingen de school- of doeltaal begrijpen en/of zich erin kunnen uitdrukken.

Denk aan:

- Gebaren
- Bewegingen
- Gezichtsuitdrukkingen
- Lichaamstaal

Taalleerstrategieën

Gebruik verbale informatie, zodat leerlingen de school- of doeltaal begrijpen en/of zich erin kunnen uitdrukken.

Denk aan:

- Kernwoorden
- Intonatie
- Herhalingen
- Geluiden
- Muziek

Taalleerstrategieën

Laat leerlingen bij een Nederlandse klank, een woord (of tekening) uit de thuistaal beschrijven waarin deze klank voorkomt. Zie dit *voorbeeld*.

/ Bijlage 12 – Inzetten van aanwezige talenkennis

Vind je onderstaande geschikt	Voor de onderbouw?	Voor de middebouw?	Voor de bovenbouw?	Wie doet dit al in de klas?	Wie wil dit uitproberen?
Leerlingen gebruiken een meertalig (beeld) woordenboek.					
Leerlingen overleggen in een taal naar keuze. Vraag ze daarna in het Nederlands samen te vatten of antwoorden te noteren.					
Leerlingen gebruiken een vertaalmachine.					
Leerlingen zoeken informatie in een taal naar keuze en verwerken dat in het Nederlands.					
Leerlingen geven een presentatie in hun thuistaal of lezen iets voor. Daarna is de bespreking in het Nederlands.					
Leerlingen lezen verhalen of boeken in hun thuistaal en schrijven daarna een korte schriftelijke samenvatting of houden een presentatie in het Nederlands.					
Bij het zelf formuleren van criteria gaat de leerling onder zijn kunnen zitten.					
Leerlingen schrijven kleine schrijfopdrachten in een taal naar keuze. Denk aan notities, reflecties, een activiteitenlogboek.					
Gebruik verschillende werkvormen om voorkennis te activeren (bijvoorbeeld bekend benieuwd bewaard mindmap) met expliciete ruimte voor de thuistaal.					

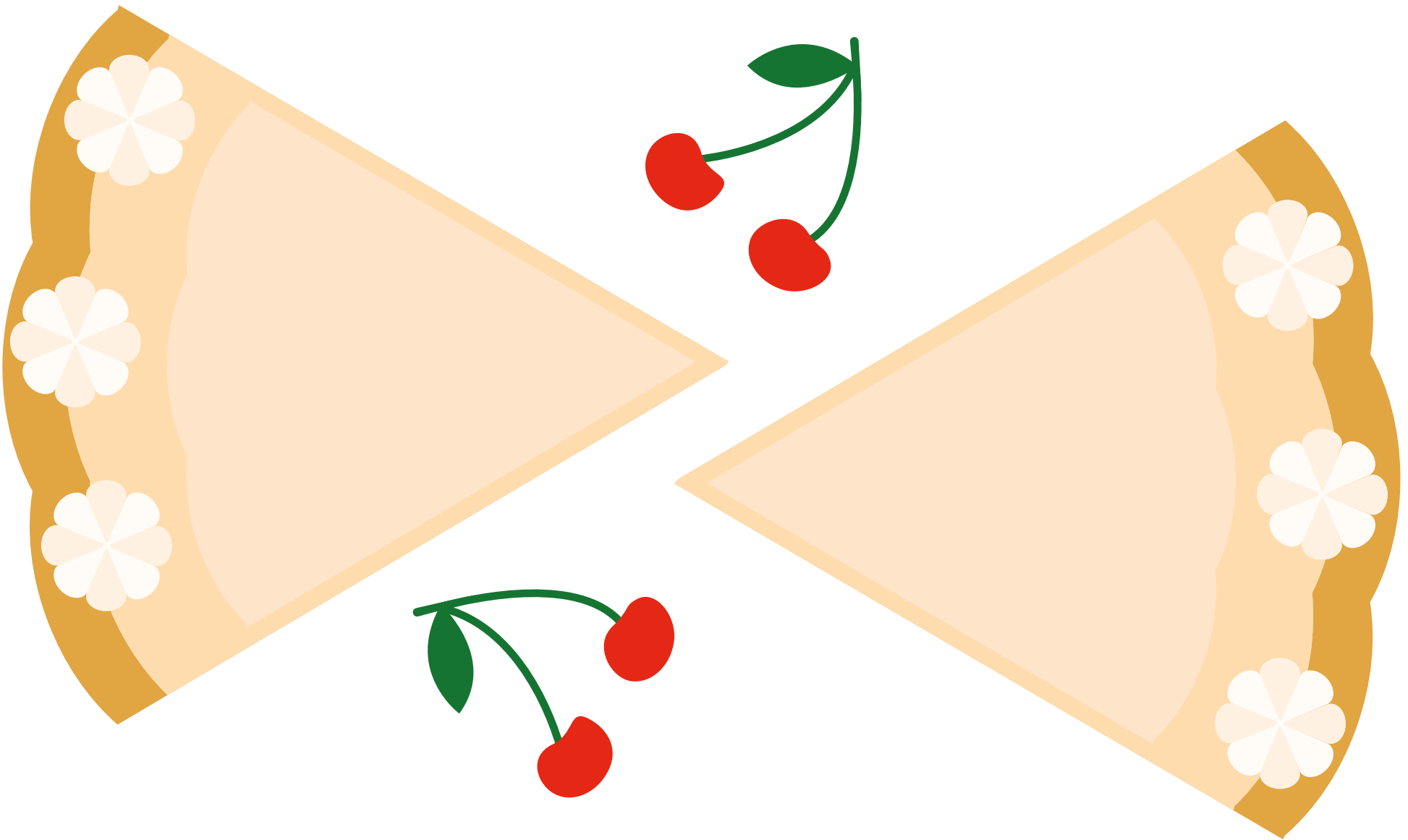
Vind je onderstaande geschikt	Voor de onderbouw?	Voor de middebouw?	Voor de bovenbouw?	Wie doet dit al in de klas?	Wie wil dit uitproberen?
Leerlingen maken instructiefilmpjes waarin ze hun thuistaal gebruiken. De filmpjes kunnen het jaar erna dienstdoen als instructie voor andere leerlingen.					
Leerlingen leggen eigen woordenlijsten aan met moeilijke woorden, met vertalingen, symbolen of uitleg naar keuze. Laat ze deze gebruiken bij opdrachten of toetsen.					
Leerlingen hebben de rol van hulpleraar in de klas en verduidelijken bij het uitvoeren van taken, instructies en inhoud aan elkaar in een taal naar keuze.					
Leerlingen hebben de rol van expert in eigen taal en cultuur.					
Leerlingen met eenzelfde thuistaal troosten en helpen elkaar in hun eigen taal.					
In de klas worden coöperatieve werkvormen gebruikt waarbij het gebruik van een taal naar keuze expliciet toegelaten is.					
Leerlingen hebben de keuze uit meertalige kinderboeken op school.					

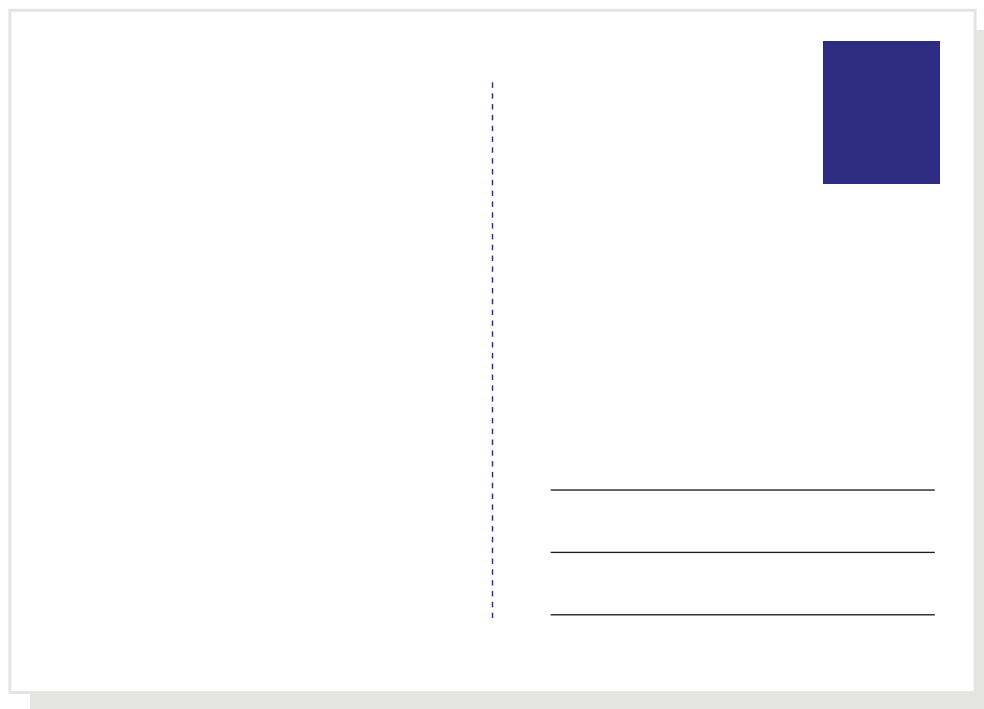
Tip

Betrek de leerlingen en hun ouders bij het verzamelen, bewerken en gebruiken van materialen in de thuistaal, die zowel in je klas als in andere klassen gebruikt kunnen worden. Dat versterkt de kwaliteit van die materialen en het contact tussen ouder en school.

/ Bijlage 13 – Taartpunten

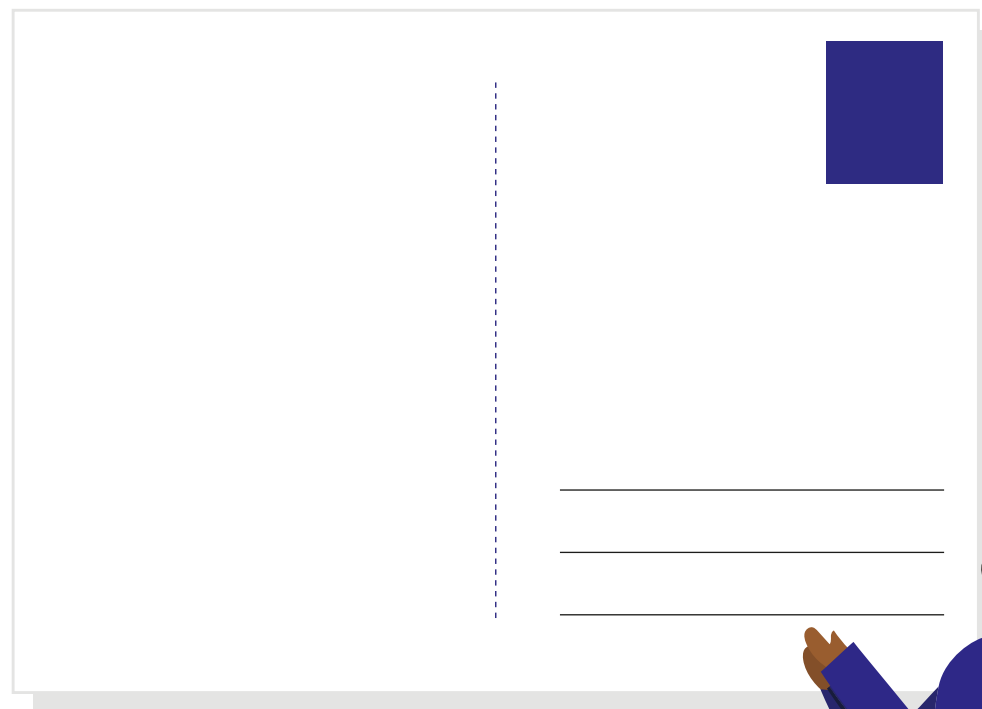
/ Bijlage 14 – Ansichtkaart

A blank business card template with a vertical dashed line on the left side, a dark blue square in the top right corner, and three horizontal lines for text at the bottom right.

Ik wens / Ik ga

A blank business card template, identical to the front view, with a vertical dashed line on the left side, a dark blue square in the top right corner, and three horizontal lines for text at the bottom right.

Ik wens / Ik ga

/ Bijlage 15 – de Kletsspot

Houding tegenover talige en culturele diversiteit Als leerlingen thuis een andere taal spreken dan het Nederlands, loopt een leerling een achterstand op.	Houding tegenover talige en culturele diversiteit Leerlingen die thuis geen Nederlands spreken, zullen de Nederlandse taal nooit goed machtig worden.	Houding tegenover talige en culturele diversiteit We stimuleren op onze school meertalige leerlingen trots te zijn op hun meertalige achtergrond.	Omgang met talige diversiteit op school Op onze school staan we toe dat leerlingen hun thuistaal mogen inzetten (tijdens de lessen).	Omgang met talige diversiteit op school De schoolbibliotheek mist boeken in de verschillende thuistalen van alle leerlingen
Omgang met talige diversiteit op school Omgang met talige en culturele diversiteit verdient een plek in de visie van onze school.	Omgang met talige diversiteit op school We hebben op school zicht op hoe onze leerlingen hun thuistalen gebruiken om sociale relaties vorm te geven.	Omgang met talige diversiteit op school Ik heb zicht op de thuistalen van mijn leerlingen en hun houding ten aanzien van hun eigen en elkaars thuistalen.	Omgang met talige diversiteit op school Ik weerspiegel de talige en culturele diversiteit in de samenleving in mijn lessen en lesmateriaal	Omgang met talige diversiteit op school Ik check bij mijn meertalige leerlingen regelmatig of ze een vraag of nieuwe lesinhoud goed hebben begrepen.

/ Bijlage 15 – de Kletspot

Omgang met talige diversiteit op school Ik vraag feedback aan collega's op mijn meertalige lespraktijk.	Omgang met talige diversiteit op school In ons schoolteam wisselen we vaak lesideeën uit om de talige en culturele diversiteit van onze leerlingen te benutten	Omgang met talige diversiteit op school Ik ben in staat om leerlingen te stimuleren hun thuistalen als bron te benutten.	Vul aan...	Vul aan...
Omgang met talige diversiteit op school Ik ben in staat om samen met leerlingen regels op te stellen voor het gebruik van verschillende talen in de klas.	Contact met ouders We bouwen als school een goed contact op met alle ouders, ook wanneer ze de Nederlandse taal minder goed machtig zijn.	Contact met ouders Op school bieden we ouders met verschillende talige en culturele achtergronden een veilige sfeer.	Vul aan...	Vul aan...

Bijlage 16 – Overzicht per leerjaar

Kleuters	
Groep 3	
Groep 4	

Bijlage 16 – Overzicht per leerjaar

Groep 5	
Groep 6	
Groep 7	
Groep 8	

Nieuwe leeractiviteiten

Voornamen <i>Meertalig bewustzijn</i> Uit welke taal komt de voornaam? Wat betekent de naam? bron 1	Dierengeluiden <i>Meertalig bewustzijn</i> Welke geluiden maken dieren in verschillende talen? bron 2	Nieuwjaarswens in alle talen <i>Meertalig bewustzijn</i> Leerlingen schrijven - met hulp van ouders - een nieuwjaarswens bron 3
Poëzie <i>Metalinguïstisch bewustzijn</i> Leerlingen vertalen een Nederlands gedicht in hun thuistaal. bron 4	Filosoferen over taal <i>Meertalig bewustzijn</i> Leerlingen bedenken of kiezen een woord in de thuistaal. Waar doet het de kinderen aan denken? bron 5	Op onderzoek <i>Meertalig bewustzijn</i> Hoeveel talen worden er op school gesproken? Welke talen worden er het meest gesproken, welke taal is uniek? bron 6
Meertalig voorlezen <i>Meertalig bewustzijn</i> Lees een Nederlands boek en vraag een van de ouders het boek in de thuistaal voor te lezen. bron 7	Playlist <i>Meertalig bewustzijn</i> Zoek rondom een thema liedjes in allerlei talen. Vraag ouders om hulp bron 8	Geluiden rondom de wereld <i>Talen rondom de wereld</i> Welke geluid maken mensen in verschillende landen als ze bijvoorbeeld niezen of wegrennen? bron 9
Gebruik de thuistalen <i>Meertalig bewustzijn</i> Feliciteer leerlingen in hun thuistaal/ begroet leerlingen steeds in een andere taal. bron 10	Doe, speel en zing mee <i>Meertalig/cultuur bewustzijn</i> Speel met elkaar spelletjes uit andere landen. bron 11	Pre-teaching prentenboek <i>Meertalig/cultuur bewustzijn</i> Leerlingen uit de bovenbouw helpen jongere kinderen met lezen door pre-teaching. bron 12

Nieuwe leeractiviteiten - deel 2

Meertalig elfje <i>Metalinguïstisch bewustzijn</i> Leerlingen schrijven een elfje in de thuistaal en het Nederlands. bron 13	Rekentaal <i>Metalinguïstisch bewustzijn</i> Ontdek met je leerlingen hoe je telt in verschillende talen en hoe het schrift eruitziet. bron 14	Mijn taal, mijn verhaal <i>Meertalig bewustzijn</i> Leerlingen schrijven een eigen verhaal in de thuistaal en in het Nederlands. bron 15
Wereldse talen <i>Metalinguïstisch bewustzijn</i> Maak samen posters van veelgebruikte woorden/zinnen in de klas en vertaal ze in alle voorkomende thuishalen. bron 16	Vriendschapswolk <i>Meertalig bewustzijn</i> Leerlingen beschrijven elkaars positieve eigenschappen in het Nederlands en in de thuistaal en presenteren hun wolk. bron 17	Fluisterspelletje <i>Meertalig bewustzijn</i> Leerlingen fluisteren woorden uit allerlei talen door. Wat is het resultaat? bron 18
Mijn huis, jouw huis <i>Meertalig bewustzijn</i> Leerlingen stellen hun huis aan elkaar voor. bron 19	Vriendenbingo <i>Meertalig bewustzijn</i> Leerlingen leren elkaar en elkaars talenkennis beter kennen. bron 20	Eet smakelijk <i>Meertalig en cultureel bewustzijn</i> Ontdek met de kinderen hoe gerechten uit andere landen heten en smaken. bron 21
Winkeltje spelen <i>Metalinguïstisch bewustzijn</i> Ontdek met leerlingen verschillende schrifttekens en de verschillen en overeenkomsten. bron 22	Teken een liedje <i>Meertalig bewustzijn</i> Leerlingen luisteren naar een liedje in diverse talen en tekenen wat ze gehoord hebben. bron 23	15 tellen in de rimboe <i>Metalinguïstisch bewustzijn</i> Tellen in verschillende talen in de gymles. bron 24

Nieuwe leeractiviteiten - deel 3

Je taal kleurt de wereld <i>Meertalig bewustzijn</i> Leerlingen ontdekken dat niet ieder woord in een andere taal te vertalen is. bron 25	Lettermonster <i>Metalinguïstisch bewustzijn</i> Kleuters ontdekken op speelse wijze andere lettertekens dan het Latijnse schrift. bron 26	Gebarentaal <i>Meertalig bewustzijn</i> Leerlingen ontdekken verschillen tussen gebarentalen en gesproken taal. bron 27
Eigen idee	Eigen idee	Eigen idee

Leeractiviteiten waarmee je al kennis hebt gemaakt tijdens bijeenkomst 2

Talenpaspoort maken <i>Meertalig bewustzijn</i> Leerlingen verbeelden welke talen ze gebruiken. bron 28	Waar komen de mensen vandaan? <i>Taalvariatie binnen een taal</i> Leerlingen luisteren naar fragmenten in verschillende dialecten. Weten leerlingen waar in Nederland de mensen wonen? bron: uit bijeenkomst 2	Dialecten op een rij <i>Taalvariatie binnen een taal</i> Welke dialecten en streektaalen zijn er in Nederland? bron 27
--	---	---

Leeractiviteiten waarmee je al kennis hebt gemaakt tijdens bijeenkomst 2 - vervolg

Straattaal <i>Taalvariatie binnen een taal</i> Leerlingen verkennen welke straattaalwoorden zij kennen en/of gebruiken. bron: uit bijeenkomst 2	Maak samen een rap <i>Taalvariatie binnen een taal</i> Leerlingen schrijven een rap en maken gebruik van straattaal. bron: uit bijeenkomst 2	Woorden vergelijken <i>Meertalig bewustzijn</i> Leerlingen vergelijken woorden uit een dialect/streektaal met het Nederlands. bron: uit bijeenkomst 2
Voorlezen in dialect <i>Taalvariatie binnen een taal</i> Lees een boek/gedicht voor in dialect. bron: uit bijeenkomst 2	Een dialectspreker op de koffie <i>Taalvariatie binnen een taal</i> Nodig iemand uit in de klas die een dialect spreekt en ga in gesprek. bron: uit bijeenkomst 2	Talen zichtbaar maken <i>Talen over de wereld</i> Geef op een wereldkaart aan hoe een taal verspreid is over de wereld. bron: uit bijeenkomst 2
Thuistalen in kaart brengen <i>Talen over de wereld</i> Welke talen spreken de leerlingen en waar komen die talen vandaan? bron: uit bijeenkomst 2	Woorden rond een thema of lied <i>Metalinguïstisch bewustzijn</i> Maak met leerlingen en ouders woordenlijsten van kleuren, troostwoorden, woorden uit het thema. bron: uit bijeenkomst 2 + nr. 29	Meertalig tellen <i>Metalinguïstisch bewustzijn</i> Leerlingen leren in verschillende talen tellen. bron 30
Talen vergelijken <i>Metalinguïstisch bewustzijn</i> Kun jij achterhalen welke talen gebruikt zijn? bron: bijeenkomst 2	Liedjes in alle talen <i>Meertalig bewustzijn</i> Samen met de leerlingen liedjes in verschillende talen zingen. bron 31	Welkom in alle talen <i>Meertalig bewustzijn</i> Schrijf op de deur/in de hal het woord 'welkom' in alle aanwezige talen. bron: bijeenkomst 2

/ Overzicht van de gebruikte bronnen

Bron 1 Aan de slag met meertaligheid in jouw klas dag van de thuistaal 2022 (lager), <https://carap.ecml.at/tabid/2313/PublicationID/14/Default.aspx>

Bron 2 thuis-spreek-ik-ook-aangepast.pdf (meertaligheid.be), p. 30

Bron 3 bf_de_plaats_van_thuistalen-def.pdf (metrotaal.be)

Bron 4 affiche-Hagen.pdf (hanshagen.nl)

Bron 5 Aan de slag met meertaligheid in jouw klas dag van de thuistaal 2022 (lager)

Bron 6 Aan de slag met meertaligheid in jouw klas dag van de thuistaal 2022 (lager)

Bron 7 Aan de slag met meertaligheid in jouw klas dag van de thuistaal 2022 (kleuter)+Lesactiviteiten meertaligheid - SLO, p. 15

Bron 8 Aan de slag met meertaligheid in jouw klas dag van de thuistaal 2022 (kleuter)

Bron 9 www.meertaligheid.be | Geluiden in verschillende talen, thuis-spreek-ik-ook-aangepast.pdf (meertaligheid.be), p. 30

Bron 10 bingo-poster.pdf (meertaligheid.be)

Bron 11 Lesactiviteiten meertaligheid - SLO, p. 11

Bron 12 Lesactiviteiten meertaligheid - SLO, p. 23

Bron 13 Lesactiviteiten meertaligheid - SLO, p. 33

Bron 14 Lesactiviteiten meertaligheid - SLO, p. 36

Bron 15 Lesactiviteiten meertaligheid - SLO, p.43

Bron 16 40_Les_07-12_TZ_Wereldse_talen.pdf (3mproject.nl)

Bron 17 33_Les_07-12_TZ_Vriendschapswolk.pdf (3mproject.nl)

Bron 18 56_Les_04-12_T_Fluisterspelletje.pdf (3mproject.nl)

Bron 19 thuis-spreek-ik-ook-aangepast.pdf (meertaligheid.be), p. 20

Bron 20 thuis-spreek-ik-ook-aangepast.pdf (meertaligheid.be), p. 36

Bron 21 thuis-spreek-ik-ook-aangepast.pdf (meertaligheid.be), p. 70

Bron 22 thuis-spreek-ik-ook-aangepast.pdf (meertaligheid.be), p. 67

Bron 23 input_deelnemers_def.pdf (levendetalen.nl), p.17

Bron 24 01_Les_04-12_TZ_Rimboe.pdf (3mproject.nl)

Bron 25 <https://carap.ecml.at/tabid/2313/PublicationID/165/Default.aspx>

Bron 26 <https://carap.ecml.at/tabid/2313/PublicationID/160/Default.aspx>

Bron 27 <https://carap.ecml.at/tabid/2313/PublicationID/161/Default.aspx>

Bron 28 45_LES_7-12_T_Taalportret.pdf (3mproject.nl), www.brusselvoltaal.be/2-wie-zijn-mijn-leerlingen/talenprofiel-van-leerlingen

Bron 29 Aan de slag met meertaligheid in jouw klas dag van de thuistaal 2022 (kleuter)/ 44_LES_4-12_TV_Woordenboom.pdf (3mproject.nl)

Bron 30 54_Les_04-09_TZ_Meertalig_tellen.pdf (3mproject.nl)

Bron 31 bf_de_plaats_van_thuistalen-def.pdf (metrotaal.be)

Bijlage 17 – Negen leerplanvragen

<i>Waarheen leren zij?</i>	Op nationaal niveau staan alle doelen beschreven, zie Leerplan in beeld. Welke doelen meertaligheid voeg je daaraan toe?
<i>Wat leren zij?</i>	De leerinhouden zijn vaardigheden, kennis en houdingen die zijn afgeleid van de kerndoelen en referentieniveaus. SLO heeft ze voorbeeldmatig uitgewerkt. Welke kennis en vaardigheden meertaligheid voeg je daaraan toe? En hoe neem je daarin een open houding mee?
<i>Hoe leren zij?</i>	Leeractiviteiten laten zien welke pedagogisch-didactische keuzes leraren maken en daarmee hoe ze hun leerlingen zien leren. Wat zijn de pedagogisch-didactische kenmerken van je meertalige activiteiten? Mogen leerlingen in de eigen taal overleggen? In welke talen geef je instructies?
<i>Wat is de rol van de leraren bij het leren?</i>	Wie draagt er allemaal bij aan het leerproces van de leerlingen en vanuit welke rol? Het gaat dan bijvoorbeeld om rollen als leerkracht, ambulant begeleider, gastspreker, ... Wie – of welke rollen – krijgen te maken met je meertalige ambitie? En wat is de rol van de ouders?
<i>Waarmee leren zij?</i>	Bij deze draad gaat het om alle leermaterialen van methodes, zelf: ontwikkelde projecten of lessen, digitale bronnen, ... Welke materialen heb je nodig voor je meertalige activiteiten?

Bijlage 17 – Negen leerplanvragen

<i>Met wie leren zij?</i>	Met groeperingsvorm bedoelen we de verschillende manieren waarop leerlingen leren in de school en in de klas: individueel of in groepen (heterogeen, homogeen, niveau, interesse). Wat verandert er aan de groeperingsvormen als je meertaligheid in je curriculum opneemt?
<i>Waar leren zij?</i>	Onder leeromgeving verstaan we alle omgevingen waar het leren plaatsvindt: op school, in de omgeving, thuis, Wat verandert er aan de leeromgevingen als je meertaligheid in je curriculum opneemt?
<i>Wanneer leren zij?</i>	Scholen bepalen zelf de urentabellen voor vakken of leergebieden, de verdeling van uren over het jaar, de week, de dag. Als je bijvoorbeeld verschillende talen gebruikt om goedemorgen te wensen, dan kost het geen extra tijd. Als je een talenpaspoort maakt wel. Bedenk dan wat je minder gaat doen.
<i>Hoe wordt hun leren getoetst?</i>	In de klas richt toetsen zich op de mate waarin leerlingen de leerdoelen bereiken of ernaartoe op weg zijn: deze beoordeling kan zowel formatief als summatief zijn. Hoe ga je meertaligheid evalueren? En welke talen mogen dan ingezet worden?

Als landelijk expertisecentrum richt SLO zich op de ontwikkeling van het curriculum in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs in Nederland. We werken met het onderwijsveld aan de doelen, kaders en instrumenten waarmee scholen hun opdracht vanuit een eigen visie kunnen vervullen.

We brengen praktijk, beleid, maatschappelijke ontwikkelingen en onderzoek samen en stellen onze expertise beschikbaar aan onderwijs en overheid, bijvoorbeeld in de vorm van leerplannen, tools, voorbeeldlesmaterialen, conferenties en rapporten.

Ga jij ook aan de slag met de teamgids? Je vindt deze en andere vakoverstijgende hulpmiddelen op onze themapagina Curriculumontwikkeling op school. Scan de QR-code.